

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Bakalářská práce

Asasíni v době křížových výprav

Kateřina Benešová

Plzeň 2014

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta filozofická
Katedra blízkovýchodních studií
Studijní program Mezinárodní a teritoriální studia
Studijní obor Blízkovýchodní studia

Bakalářská práce

Asasíni v době křížových výprav

Kateřina Benešová

Vedoucí práce:

Mgr. Daniel Křížek, Ph.D.

Katedra blízkovýchodních studií

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2014

.....

Osnova

1. Úvod	1
2. Vznik asasínů.....	5
3. Blízký východ na konci 11. století	10
4. Asasíni v Sýrii (1094–1162).....	13
4.1. Asasíni za Rašída ad-Dína Sinána (1162–1193).....	21
4.2. Asasíni a sultán Saladín	25
4.3. Asasíni a křižácké státy	29
4.4. Zánik syrských asasínů	34
4.5. Hrady asasínů v Sýrii	38
5. Asasínské legendy	41
6. Závěr.....	43
7. Seznam použité literatury	46
8. Resumé	49
9. Přílohy	51

1. Úvod

Nábožensko-vojenský řád nizárijských ismá'ílitů, známějších pod jménem asasíni, byl jedním z nejdůležitějších politických aktérů ovládajících dění na Blízkém východě v období mezi koncem 11. století až 13. stoletím. Tato sekta, která se záhy po svém vzniku začala štěpit na perskou a syrskou větev, vstupovala do dějin skrze nájemné vraždy vlivných osob, jež měly eliminovat moc protivníků. Ačkoliv se může zdát, že doba křížových výprav vyzdvihla výjimečné vojevůdce jako sultána Saladína a Richarda I. Lví srdce, jimž sekundovaly rytířské řády tajemných templářů a johanitů, nelze opomenout ani zásadní vliv asasínského řádu.

Syrští asasíni se stali po výše jmenovaných skupinách další silou, jež utvářela situaci ve Svaté zemi. Jejich postoj k hlavním aktérům se tak často stal jazýčkem na vahách přinášejících vítězství jedné či druhé straně. Asasíni se zároveň stávali skrze svou náboženskou doktrínu vyčleněnou skupinou, která nepatřila ke křesťanům, ale ani k majoritní sunnitské islámské obci.

Cílem práce je zmapovat postupnou etablaci sekty, její doktrínu a hierarchii s důrazem na syrskou větev, která sehrála důležitou roli v průběhu křížových výprav a významně zasahovala do jejich výsledků. Současně se zabývá vztahem asasínů k jejich protivníkům z řad křížáků i muslimů. Práce nás seznamuje s hlavními vůdčími osobnostmi řádu a jejich pohnutkami vedoucími k uskutečnění politických vražd. Dále jsou zkoumány legendy o asasínech a jejich vliv na představy evropských cestovatelů o tajemném společenství držícím ve svém vlastnictví množství horských pevností.

Práce je členěna do devíti kapitol chronologicky popisujících vznik řádu, jeho konsolidaci a rozdělení na syrskou větev. Ta dosáhla svého vrcholu pod vedením Starce z hory – Rašída ad-Dín Sinána, po jehož smrti došlo k postupné dezintegraci zapříčiněné nástupem nových protivníků. Závěr studie je doplněn o přílohu map Blízkého východu v době krucíád, důležitých pevností a obrazů hlavních osobností. V práci jsou použity názvy arabských a evropských jmen podle české faktografie, popřípadě jsou převzaty z anglických publikací. Datování se řídí křesťanským letopočtem, nikoliv islámským.

První kapitola se zaměřuje na vznik řádu a vysvětlení ismá'ílitské doktríny v Persii, jejímž zakladatelem byl Hassan-i-Sabbáh. Zvláštní pozornost je věnována objasnění náboženských pojmů souvisejících s nizárijskými ismá'íly.

Druhá kapitola předestírá situaci na Blízkém východě v době příchodu asasínů a křižáků z Evropy. Soustředí se na složitou politickou a náboženskou roztržičnost, která umožnila vznik prvních křesťanských států, převážně pak na nesourodost muslimského světa ovládaného Abbásovci, Fátimovci a Seldžuky.

Třetí kapitola se věnuje příchodu asasínů do Sýrie a jejich působení v letech 1094–1162, počátečním vazbám na perský Alamút a postupné emancipaci. Následně se zaměří na vztahy mezi asasíny a sunnitskými vládci hlavních syrských měst jako Damašek, Aleppo či Hamá. V této kapitole asasíni poprvé zásadněji zasáhnou do dějin pomocí politických vražd.

Čtvrtá kapitola práce je zaměřena na asasínské hnutí v době jeho největšího rozkvětu a vlády Starce z hory – Rašída ad-Dín Sinána do roku 1176, jemuž se povedlo konsolidovat syrské asasíny jako nezávislou politicko-vojenskou sílu jednající s křižáckými vládci, ale i sunnitskými panovníky.

Pátá kapitola pojednává o významném muslimském panovníkovi Jusúfu Ajjúbu Saláh ad-Dínovi – Saladínovi, jeho postupnému nástupu k moci a vztahu k asasínům, kteří se ho pokusili dvakrát odstranit. Hlavním tématem je vztah Sinána, Saladína a jeruzalémských králů, jenž vyústil v úplnou dominanci sultána nad všemi zúčastněnými aktéry. Zároveň se jedná o konec jedné éry ukončené smrtí Sinána i Saladína.

Šestá kapitola se blíže věnuje vztahům křižáckých států k řádu asasínů, které se měnily od tolerance přes nenávist způsobenou asasínskými útoky na křesťanské feudály. Ve 13. století došlo k uklidnění vztahů a postupné fascinaci západních cestovatelů a kronikářů tajemným náboženským řádem.

Sedmá kapitola se soustředí na zánik asasínského řádu, který se v Persii rozpadl pod vlivem mongolské invaze a v Sýrii byl poražen a asimilován nově příchozími Mamlúky v čele se sultánem Bajbársem, který zapříčinil úpadek evropského panství v Zámorí.

Osmá a devátá kapitola se věnují legendárním nedobytným asasínským pevnostem a pověstem, jež obklopovaly existenci sekty a mnohokrát fascinovaly evropské kronikáře a feudály.

K vypracování práce byla použita především anglická a česká literatura. Jednalo se o obecné studie zaměřené na komplexní dějiny arabského a křižáckého světa, ale především monografie věnující se asasínské sektě, její historii, pevnostem a legendám. Hlavní důraz byl kladen na anglicky psanou literaturu, neboť v českojazyčném prostředí není doposud vydaná žádná rozsáhlejší studie věnující se řádu asasínů. Jedinou knihou, přeloženou do češtiny a zabývající se touto problematikou, jsou *Templáři a asasínové: Nebeští bojovníci* od J. Wassermana.¹ Jedná se o obecnou studii charakterizující historické a náboženské pozadí vzniku obou vojensko-náboženských společenství s cílem nastínit jejich podobnost.

V češtině se naopak nachází dostatek studií, od českých i zahraničních autorů, kteří se věnují křížovým výpravám z evropského i arabského pohledu, jež notně čerpají z dobových kronik. Za nejobsáhlejší považují novou monografii Ch. Tyermana *Svaté války: Dějiny křížových výprav*, která se velmi obsáhle věnuje politickým dějinám křižáckých států v širším historickém kontextu.² Dále pak nelze opomenout knihy V. a M. Hrochových *Křížové výpravy ve světle dobových kronik*³ a *Křižáci v Levantě*.⁴ Za zmínku taktéž stojí *Dějiny křížových výprav*⁵ od H. E. Mayera a *Křížové výpravy*⁶ od A. Bridge.

Stejnému tématu se v nepřeborném množství věnují i anglické publikace. Za stěžejní považují dvoudílnou publikaci *A History of the Crusades I., II.* od S. Runcimana.⁷ Dále pak *The Crusades Through Arab Eyes*⁸ od libanonského autora A. Maaloufa a *The Crusades: Islamic Perspective*⁹ od C. Hillenbrandové.

Dále bych za důležitého autora pokládala F. Daftaryho, který v několika svých publikacích podrobně popisuje nizárijské ismá'ílity z hlediska jejich historie,

¹ WASSERMAN, James, *Templáři a asasínové: Nebeští bojovníci*, Praha 2004.

² TYERMAN, Christopher, *Svaté války: Dějiny křížových výprav*, Praha 2012.

³ HROCHOVÁ, Věra, *Křížové výpravy ve světle dobových kronik*, Praha 1982.

⁴ HROCHOVÁ, Věra, HROCH, Miroslav, *Křižáci v Levantě*, Praha 1975.

⁵ MAYER, Hans Eberhard, *Dějiny křížových výprav*, Praha 2013.

⁶ BRIGDE, Antony, *Křížové výpravy*, Praha 2013.

⁷ RUNCIMAN, Steven, *A History of Crusades I., II.*, Cambridge 1987.

⁸ MAALOUF, Amin, *The Crusades Through Arab Eyes*, New York 1989.

⁹ HILLENBRAND, Carole, *The Crusades: Islamic Perspective*, Edinburgh 1999.

doktríny a legend – *The Ismā'īlīs*,¹⁰ *A Short History of the Ismailis*¹¹ a *The Assassin Legends: Myths of the Isma'īlis*.¹² Obecným dějinám asasínů z politického hlediska se věnuje hned několik autorů. Za zmínku stojí monografie *The Assassins: Holy Killers of Islam*¹³ od E. Burmana, kterou považují za nejzdařilejší. Dále pak *The Assassins: A Radical Sect in Islam*¹⁴ autora B. Lewise, *History of the Order of Assassins*¹⁵ spisovatele E. Franziose a *The Secret Order of Assassins*¹⁶ od M. G. S. Hodgsona.

Období křížových výprav bylo mimo jiné bohaté na množství primární literatury představující dobové kroniky. Za nejznámějšího kronikáře jeruzalémského království je považován Vilém z Tyru, který ve svém díle *A History of Deeds Done Beyond the Sea*¹⁷ zaznamenal nejen dějiny křesťanských států, ale i dění v okolních muslimských provinciích. Velmi zdařilou publikací, věnující se arabským kronikářům, jsou sebrané spisy uspořádané F. Gabrielim v knize *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*.¹⁸ Na závěr bych ještě zmínila slavný cestopis Marka Pola *Milión*, ve kterém se objevuje několik asasínských legend.¹⁹

¹⁰ DAFTARY, Farhad, *The Ismā'īlīs: Their History and Doctrines*, Cambridge 2007.

¹¹ DAFTARY, Farhad, *A Short History of the Ismailis*, Edinburgh 1999.

¹² DAFTARY, Farhad, *The Assassin Legends: Myths of the Isma'īlis*, New York 2001.

¹³ BURMAN, Edward, *The Assassins: Holy Killers of Islam*, London 1987.

¹⁴ LEWIS, Bernard, *The Assassins: A Radical Sect in Islam*, London 2005.

¹⁵ FRANZIUS, Enno, *History of the Order of Assassins*, New York 1969.

¹⁶ HODGSON, Marshall Goodwin Simms, *The Secret Order of Assassins: The Struggle of the Early Nizārī Ismā'īlīs Against the Islamic World*, Philadelphia 2005.

¹⁷ VILÉM z Tyru, *A History of Deeds Done Beyond the Sea*, I., II., Columbia University Press 1943.

¹⁸ GABRIELI, Francesco, *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*, Praha 2010.

¹⁹ POLO, Marco, *Milión neboli o zvycích a poměrech ve východních krajinách*, Praha 1989.

2. Vznik asasínů

Asasíni, přesněji nizárijští ismá'ílité, patřili k nejtajemnějším společnostem středověku. Jednalo se o velmi mocnou skupinu založenou na nábožensko-militantním základu, jež konsolidovala rozsáhlé části území tehdejší Persie a Sýrie. Tento vlivný řád byl po dobu více jak dvou století jedním z mocenských hráčů středověkého Blízkého východu. Jeho výjimečnost spočívala v náboženské doktríně, která navazovala na šíitská ismá'ílitská hnutí obohacená o iniciační pravidla tajných společností a sociální strukturu, jež měla stoupence dovést k pravému vědění. Jejich nechvalná proslulost vražděním svých odpůrců pro ně byla pouhým nástrojem politického boje směřujícím k prosazení učení považovaného tehdejší sunnitskou majoritou za kacířské.

Vznik nizárijských ismá'ílitů představoval dlouhodobý proces začínající na počátku vzniku šíitského hnutí, z něhož se během několika století oddělily tři základní šíitské sekty – *ismá'ašaría*, *ismá'ília* a *zajdíja*. Ismá'ílité odvozují své učení od Ismá'íla ibn Džafara, považovaného za sedmého imáma.²⁰ Největšího rozmachu a podpory věrouky dosáhli ismá'ílité v době Fátimovského chalífátu. Samotní ismá'ílité však neměli jednotnou strukturu a během 10. a 11. století se z nich oddělily další náboženské skupiny – drúzové a nizárijci (asasíni).

Ismá'ílitské učení bylo založeno na očekávání příchodu spasitele – *Mahdího*, jenž se má dostavit na zemi a ustanovit ideální islámský stát, který bude sedmou epochou lidstva.²¹ V čele komunity měl stát imám jako potomek Muhameda vedoucí lidstvo pomocí nástupnictví Skrytých a Hovořících imámů, jež jsou v každé generaci lidstva. Imámovým úkolem se mělo stát vykládání skrytého významu koránu věřícím a zjevování pravého smyslu profánních náboženských praktik. Imámovými prostředníky mezi ním a věřícími byli jeho zástupci – *dá'í* (sg.) zastávající funkci kněží a učitelů.²² *Dá'í* měl rozšířit imámovo učení a připravit své žáky na příchod *Mahdího*. Ismá'ílitští kněží se při své misi museli řídit velmi obezřetnými pravidly, aby nedošlo k jejich prozrazení. J. Wasserman píše: „Nebezpečný proces konverze zahrnoval postupné zhroucení úcty k státům uplatňované sunnitské náboženské

²⁰ Tímto pojetím se liší od *ismá'ašaría* (dvanáctníků), kteří uznávají za nástupce sedmého imáma Ismá'ílova mladšího bratra Músu al-Kázima a po něm jeho dalších pět nástupců. HODGSON, 2005, s. 62–64.

²¹ WASSERMAN, 2004, s. 91.

²² Tamtéž.

doktríně a k politické autoritě sunnitského chalífátu.”²³ Ismá’ílité věřili ve vzkříšení a poslední soud, který měl rozdělit lidstvo na spasené a zavržené duše. Vztah sunnitů a ismá’ílitů z velké míry determinovalo právě jejich chápání role jedince v islámské ummě, což vystihl J. Wasserman: „Propracovaná hierarchická povaha ismá’ílismu s jeho důrazem na jedinečnost individuálního hledání silně kontrastovala s neosobním rovnostářstvím tradičního sunnitského modelu.”²⁴ Sekta byla založena na iniciačním modelu známém jako Devět stupňů moudrosti, kterým musel projít každý nový adept. Tento rituál posléze využili odpůrci sekty jako kacířský a diskreditující proces.

Právě toto chápání islámu dalo vzniknout nizárijským ismá’ílitům – asasínům, kteří do svého učení přidali základy věrouky káhirskeho duchovního Abú Mansúra Nizára. Historik E. Franzius popsal asasíny takto: „Jednalo se o šíitskou sektu současně kombinující islámské učení s předislámskými řeckými, perskými, syrskými a babylonskými koncepcemi; o alíovskou tajnou společnost zasvěcenou svržení sunnitských Abbásovců a o revoluční sociální hnutí usilující o zlepšení údělu utlačovaných.”²⁵ Zakladatelem asasínů se stal legendami opředený muž Hassan-i-Sabbáh, který se narodil kolem roku 1055 v perském Qumu do šíitské rodiny.²⁶ V mládí se seznámil s doktrínou ismá’ílitů a později odešel studovat toto učení do centra fátimovského chalífátu, Káhiry.²⁷ Jeho cesta do Káhiry trvala dva roky, během nichž Hassan cestoval po Turecku, Iráku a Sýrii. Díky svým náboženským postojům se často setkával s odporem a nepochopením pramenícím ze snahy popřít ve svých výkladech základní pravidla sunny.

Hassan do Káhiry dorazil 30. srpna 1078 s cílem dokončit zde své náboženské vzdělání a získat hodnost učitele – *dá’í*. Toho se mu během tří let podařilo dosáhnout a zároveň se utvrdil ve správnosti svého konání. Tehdejší fátimovský chalífát se nacházel na začátku svého konce a Hassan se viděl jako osoba, jež mohla zachránit ismá’ílity.²⁸ Na panovnickém dvoře panovaly decentralistické poměry oslabující chalífu al-Mustansira a sám Hassan se dostal

²³ WASSERMAN, 2004, s. 92.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ FRANZIUS, 1969, s. 28.

²⁶ LEWIS, 2005, s. 42–43.

²⁷ Okolnosti Hassanova odchodu se různí, podle některých musel odejít díky mocenským sporům se seldžudským vezírem Nizámem al-Mulkem. DAFTARY, *A Short History of the Ismailis*, 1999, s. 124.

²⁸ DAFTARY, *The Assasin Legends*, 2001, s. 27–28.

do závažného střetu s velitelem armády Bard adž-Džamílím, jenž fakticky vládl celému fátimovskému království. Po této roztržce Hassan z Egypta odchází a roku 1081 se vrací do Ishafánu.²⁹ Následující léta Hassanova života se nesla v duchu putování po Persii, při kterém vykonával své misijní a zasvěcovací poslání. Jeho cesta skončila poblíž Kaspického moře, kde v oblasti Dejlamánské vysočiny začal budovat svou pevnou pozici. Tato oblast byla centrem šíitů, ale bylo zde velmi nezávislé obyvatelstvo ochotné přijmout nové učení. Hassanovým velkým úspěchem se stalo jmenování oficiálního *dá'í* pro Dejlamánskou vysočinu, odkud začal posílat na mise své nově jmenované *dá'í*. V tomto období se již Hassan začal stávat nepohodlným i pro vládnoucí seldžucké elity v Persii. Vezír Nizám al-Mulk vydal rozkaz, aby byl zajat. Na to Hassan reagoval odchodem hlouběji do Dejlamánských hor.³⁰

Hassan chápal, že pokud se mu má podařit splnit svou misi a zformovat centrum asasínského učení, musí získat místo, kde by se dala takováto základna vytvořit.³¹ Ideálním se stala právě pevnost Alamút tyčící se na skalním ostrohu nad stejnojmennou řekou. Celá oblast byla velmi odlehlá, nedostupná a uzavřená v padesát kilometrů dlouhém údolí.³² Hassanovi trvalo dva roky (1088–1090), než hrad získal za pomoci lsti. Postupně konvertoval celou jeho posádku a nakonec do hradu zavítal osobně, aby se sešel s jeho držitelem. Když si šíitský velitel Mahdí uvědomil, že pevnost už mají v držení asasíni, přijal Hassanovu nabídku k odkoupení hradu za 3000 zlatých dinárů.³³

Získání Alamútu v roce 1090 se stalo klíčovým okamžikem v asasínských dějinách, které v Persii trvaly 166 let. Po tuto dobu zde existoval tzv. asasínský imamát. Hassan-i-Sabbáh vytvořil v Alamútu pevné a mocné středisko nizárijských ismá'ílitů a podle pověsti jej už nikdy neopustil. Po zbytek života studoval náboženství a dodržoval přísný asketický život. Poté, co roku 1094 zemřel fátimovský chalífa al-Mustansir, se stal Hassan nejvyšším *dá'im* v celé Persii a asasíni se prohlásili za nezávislé náboženské hnutí, jež nepodléhalo žádné politické

²⁹ DAFTARY, *The Ismā'īlīs*, 2007, s. 313.

³⁰ LEWIS, 2005, s. 62.

³¹ Tamtéž, s. 47.

³² WILLEY, Peter, *The Castles of the Assassins*, London 1963, s. 206 – 207.

³³ BURMAN, 1987, s. 35.

ani náboženské autoritě.³⁴ Kromě Alamútu získali asasíni na přelomu 11. a 12. století další oblasti, kde uplatnili svůj vliv. První se stala pevnost Lammasar, dále jihovýchodní Persie – oblast Chúzistáni, jihozápadní Írán – Kúhistán a v neposlední řadě území Sýrie.

Roku 1094 se pokusil alamútskou pevnost dobýt seldžucký sultán Málíkšáh a do čela své armády postavil Nizáma al-Mulka. Armáda, přestože byla v přesile, prohrála a vezír Nizám al-Mulk se ještě téhož roku stal první politickou obětí asasínů. Několik týdnů po vezírovi zemřel i sultán Málíkšáh a země se ocitla v chaosu, kterého využili nizárijci k upevnění svého postavení. Asasíni vytvořili v seldžucké říši ohromnou opoziční sílu centrálně řízenou z horských pevností, ale nebyli jedinými, kdo využili mocenského vakua. V roce 1099 přitáhli do Palestiny vojska křižáckých rytířů a založili zde křesťanské státy, jež stály v opozici proti sunnitským vládcům.

Alamútský velmistr Hassan-i-Sabbáh žil ještě další dvě dekády, než 23. května 1124 zemřel v hlavním sídle řádu. K jeho hrobu pak následující století přicházeli nizárijští věřící, aby uctili jeho památku a někteří ho dokonce označovali za tzv. Skrytého imáma a strážce všeho vědění.³⁵

Hassanovi věrní stoupenci – *fidá'í* (sg.) po jeho smrti pokračovali v upevňování moci pomocí vražd vrcholných sunnitských vládců, generálů a učenců vystupujících proti tajné sektě. Hassan tímto způsobem proměnil vraždu v jistý druh politického umění, ve kterém místo otevřeného boje dvou armád rozhodovala o dalším vývoji smrt jedince. Asasíni si ověřili, že odstranění důležité osoby v seldžuckých státních strukturách vyvolá jejich decentralizaci, neboť nejsou schopni zavražděného dostatečně rychle zastoupit. Díky tomu smrt jedince stačila k rozvrácení mocenské rovnováhy. Podle některých historiků bylo i toto důvodem, proč asasíni aktivně nenapadali vůdčí osobnosti templářského a johanitského řádu, neboť jejich struktury byly tvořeny tak, aby v případě smrti velmistra došlo okamžitě k jeho nahrazení.³⁶

³⁴ WASSERMAN, 2004, s. 101.

³⁵ LEWIS, 2005, s. 67–68.

³⁶ WASSERMAN, 2004, s. 108.

Právě oblast Sýrie, kde asasíni založili další silnou enklávu, se stala místem střetu křesťanské, sunnitské a nizárijské moci.³⁷ Tento střet trval po celé období křížových výprav.

³⁷ V případě asasínů se nejednalo o územní celek, který by vždy tvořil jednotnou enklávu, ale více rozdělených oblastí. Ty byly po dobu trvání asasínského řádu v Sýrii více či méně propojeny a tvořili kompaktní teritorium.

3. Blízký východ na konci 11. století

Blízký východ na konci 11. století byl mocensky velmi roztržštěnou oblastí. O politickou a náboženskou moc se zde dělilo hned několik státních útvarů uzurpujících si pro sebe výsostné mocenské postavení. Hlavními vojenskými a politickými hráči v regionu se stali fátimovští chalífové a seldžučtí sultáni. Oba mocenské celky se však potýkaly s vlastní vnitřní roztržštěností. Fátimovci, s centrem v Egyptě, vyznávali šíitskou formu islámu, čímž stáli v opozici vůči tureckým Seldžukům vyznávajícím sunnu, ale i Abbásovcům v Bagdádu, kteří také zasahovali do dění v oblasti Syropalestiny, Zajordánska a Egypta.

Blízký východ se nacházel pod nadvládou muslimů, kteří zde žili pospolu s křesťany, židy, Armény a Byzantinci, jež jim platili poplatky za možnost pobývat na jejich území. Stav se ale změnil s příchodem seldžuckých Turků. Ti napadali arabské državy a postupně si je podmanili, což zapříčinilo rozvrat dosavadního společenského systému a vznik malých států pod tureckou nadvládou. Seldžukové skrze svou expanzivní politiku obsadili pod velením sultána Alp-Arslána Gruzii, Arménii a Anatólii, původně náležející Byzantské říši. Vše vrcholí roku 1071, kdy se střetávají síly seldžuckých Turků s Byzantskou říší, které vládl císař Ramonos IV. Diogenes, v bitvě u Manzikertu, již Byzantinci prohráli. Tento zvrát předurčil neschopnost východních křesťanů odolávat turecké vojenské síle, a proto byzantský císař požádal evropské feudály a papeže o pomoc na obranu východní hranice křesťanského světa.

Samotná oblast Palestiny, Sýrie a Jordánska byla na přelomu 11. a 12. století pod správou atabegů – správců a emírů, kteří ovládali města Jeruzalém, Aleppo, Damašek, Homs, Hamá a vzdálený Mosul. Řízení těchto měst a přilehlých oblastí záviselo na schopnosti místních správců je bránit a konsolidovat. Na konci 11. století a v průběhu následujícího 12. století spadaly rozlehlé územní celky pod vládu Fátimovců, jež zastupovali jejich emíři. V Sýrii to byl především emír z Damašku, jehož pozici posléze získali Seldžukové. Naopak území Aleppa držela seldžucká dynastie, z nichž nejznámější byl rod Zengiovců, kterému se postupně podařilo získat vliv i nad fátimovským Egyptem. Zářným příkladem nestabilní vlády konkurenčních dynastií bylo město Jeruzalém. To drželi Fátimovci, ale roku 1078

ho dobyli expandující Seldžukové. Turci si ho však nebyli schopni uhájit ani dvě dekády a Svaté město se ocitlo v rukou křesťanů.³⁸

Takto nestabilní a roztržštěný Blízký východ nebyl vůbec připraven na křesťanskou expanzi z Evropy. Právě nejednotnost zaručila úspěch první křížové výpravy vyhlášené 27. 11. 1095 papežem Urbanem II. na koncilu ve francouzském Clermontu.³⁹ Jeruzalém čekal stejný osud jako předchozí města podmaněná Franky.⁴⁰ Křížáci okamžitě začali s pleněním a drancováním. Většina obyvatel, jak Arabů, tak židů, byla pozabíjena. Arabští kronikáři, jako Ibn al-Athír, nám ponechali množství zpráv o průběhu dobývání: „Vskutku Jeruzalém padl útokem ze severní strany ráno v pátek dvacátého druhého měsíce ša'bánu (492/15. července 1099). Obyvatelé byli pobiti a Frankové ve městě zůstali po celý týden, během kterého plenili. Někteří muslimové se zavřeli v Davidově modlitebně a bránili ji několik dní. Frankové jim zaručili svobodný odchod, takže se obránci nakonec vzdali. Naopak v masdžidu al-Aqsá Frankové povraždili více než 70 000 osob, mezi nimi mnoho imámů, znalců islámského učení, zbožných lidí a asketů, kteří opustili své domovské kraje, aby žili v ústraní na Svatém místě.“⁴¹ Záhy 22. července 1099 byl Godefroi z Bouillonu jmenován Ochráncem Svatého hrobu⁴² a Jeruzalém se stal hlavním městem nově vzniklého království.

Společně s nově dobytými državami vznikaly další křesťanské státy. Prvním se stalo Edesské hrabství, založené roku 1098, jehož prvním panovníkem se stal hrabě z Edessy, Balduin z Bouillonu. Téhož roku vzniklo Antiochijské knížectví pod správou Bohemunda z Tarentu. Posledním, ale nejdůležitějším státem, se stalo Jeruzalémské království, jehož území se posléze diferencovalo na dílčí feudální léna – Galilejské knížectví, hrabství Jaffa a Askalon, panství Zajordánsko a Sidon. Nově vzniklé křesťanské státy byly politicky a vojensky velmi slabé státní jednotky, což se v následujících dvou stoletích mnohokrát projevilo. Za svou dvě století trvající existenci vděčily především dvěma faktorům. Prvním byla neustálá vojenská i materiální podpora přicházející od feudálů ze západní Evropy, kteří měli ke Svaté

³⁸ MONTEFIORE, Simon Sebag, *Jeruzalém: Dějiny svatého města*, Praha-Plzeň 2003, s. 222–223.

³⁹ TYERMAN, 2012, s. 64.

⁴⁰ Jméno Frankové, bylo označením pro nemuslimské obyvatelstvo příchozí z Evropy v době křížových výprav, používané obyvateli Blízkého východu. HROCHOVÁ, 1982, s. 37.

⁴¹ GABRIELI, 2010, s. 38.

⁴² HROCHOVÁ, HROCH, 1975, s. 64–67.

zemi příbuzenské a obchodní vazby. Druhým důvodem byla samotná situace lokální arabské šlechty. Velká náboženská, etnická a především mocenská roztržitost vyvolávala nestabilitu dovolující Evropanům zformovat státotvorné celky. Tato dezorganizace vytvořila ideální prostředí pro nástup řádu asasínů, jenž v Sýrii založil svou další enklávu a stal se po muslimských vládciích, křesťanských feudálech a rytířských řádech novým mocenským hráčem na Blízkém východě.

4. Asasíni v Sýrii (1094–1162)

Nizárijští ismá'ílité se do oblasti Syropalestiny začali dostávat záhy po založení řádu v Persii v 80. letech 11. století. Prvotní vliv byl spíše skrytý. Mapovali možnosti, jak v oblasti získat další věřící a posílit svůj vliv. Během několika desetiletí se jim misi podařilo uskutečnit, neboť složitá politická situace zde vytvářela mocenské vakuum, které asasíni úspěšně využili a stali se tak další silou ovlivňující místní dějiny. Řád asasínů se v Persii během pěti dekad první poloviny 11. století velmi rychle a dobře etabloval. To vedlo k jeho postupné expanzi na další území Blízkého východu, především do Sýrie. Na konci 11. století byla oblast destabilizovaná, čímž se stala pro nizárijskou sektu vhodným územím k dalšímu rozpínání. Hlavní politické a ekonomické zóny se soustředily v lokálních centrech, představujících města jako Damašek, Homs či Aleppo, pod vládou místních soupeřících hodnostářů. Naproti tomu zde existovaly málo osídlené horské oblasti ovládané z mohutných hradů, které se stejně jako v Persii staly základnami pro řád asasínů.

Poté, co roku 1099 obsadili křižáci oblast Palestiny a vytvořili zde čtyři nezávislé křesťanské státy, místní feudálové přijali existenci asasínů na jejich území. Posléze však stanovili podmínky platby náboženské daně. I přes nutnost platit tribut se pro asasíny stala Sýrie jejich dalším cílem, neboť mezi zdejší muslimské komunity patřili kromě ortodoxních sunnitů i Drúzové, sunnity považované taktéž za heretiky.⁴³ Nizárijský vůdce a zakladatel řádu Hassan-i-Sabbáh procestoval oblast Sýrie při své cestě do Káhiry a její území považoval za další vhodnou enklávu pro expanzi sekty. Všechny tyto faktory společně s obsazením odlehlých horských oblastí vytvořily pro asasíny ideální podmínky rozmachu jejich politické moci.

Oblast města Aleppa se tak stala první základnou syrských asasínů. Město spadalo pod vládu Fátimovců, kteří v průběhu první poloviny 11. století ztráceli svůj vliv, což bylo stěžejní pro nizárijce, jelikož využili uvolněné politické situace. Na severu se však o svůj podíl na moci hlásili Seldžukové v čele s Alp-Arslanem. Tomu se roku 1070 podařilo obsadit Aleppo. Seldžudská syrská dynastie však byla v Sýrii založena až jeho synem Tutushem I. po roce 1085.⁴⁴ Vládu po Tutushově smrti převzali jeho synové, Ridwán v Aleppu a Duqáq v Damašku. Mezi bratry

⁴³ BURMAN, 1987, s. 93.

⁴⁴ ZAKKĀR, Suhayl, *Emirate of Aleppo: 1004–1094*, Michigan University Press 1971, s. 226–228.

panovala silná rivalita podněcovaná nebezpečím od okolních křižáckých států. Asasíni využili výhodnou situaci a přijali pozvání Ridwána do Aleppa, přičemž získali vládcovu podporu. Někteří historikové předpokládají, že Ridwán měl k nizárijské víře velmi blízko anebo dokonce k nizárijcům konvertoval pod vedením místního astrologa a asasínského vůdce al-Hakima al-Munajjima.⁴⁵ Spojenectví bylo důkazem velmi pragmatické politiky obou zúčastněných skupin. Asasíni se tak dostali pod ochranu svých největších odpůrců, seldžudských Turků. Ridwán získal mocné spojence proti svému bratru Duqáqovi a křižákům. Taktéž vzkázal svým emírům, aby uznali autoritu asasínů v jeho provinciích.⁴⁶ Od roku 1103 se asasíni stěhují do Aleppa, kde zakládají Dům propagandy, který se stává jejich sídlem.⁴⁷ Jejich chování však obyvatelstvo ve městě velmi pobuřovalo díky množství drobné kriminality a zločinů, jež jim připisovali.⁴⁸ Aby se situace uklidnila, vyslal perský velmistr z Alamútu své zástupce, kteří měli usměrnit místní nizárijce a konsolidovat vládu podle perského modelu. E. Burman ve své knize napsal: „Jejich úkol byl stejný jako ten asasínů v Persii: podkopat autoritu Seldžuků, jak vojenskou, tak náboženskou a stvořit v jejich středu nezávislou sílu.“⁴⁹

Prvním významným zásahem asasínů do politické situace se stala objednaná vražda vládce Homsu Džanaha ad-Dawla – Ochránce říše, v květnu 1103. Tutush I. jmenoval ad-Dawlu regentem za svého mladého syna Ridwána a svěřil mu správu města Aleppa. Když Ridwán dospíval a přebíral vládu, dostával se do střetu s ad-Dawlou ohledně svých expanzivních plánů.⁵⁰ Mladý vládce se proto rozhodl svého regenta zbavit a využil k tomu právě spolupráce asasínů. ad-Dawla byl zavražděn typicky asasínským způsobem, když ho napadli a ubodali tři Peršané převlečení za súfije při páteční modlitbě v mešitě. Asasíni byli při útoku zabiti členy ad-Dawlovy gardy. Nedlouho po této události zemřel syrský vůdce al-Hakim al-Munajjim, jehož nahradil nový perský zmocněnec Abú-Táhir as-Sáigh.

Abú-Táhir si za svůj primární cíl určil obsazení města Apamea, které se stalo zcela klíčovým díky systému vodních kol zásobující akvadukty vodou z řeky

⁴⁵ DAFTARY, *A Short History of the Ismailis*, 1999, s. 133.

⁴⁶ FRANZIUS, 1969, s. 94.

⁴⁷ BURMAN, 1987, s. 94.

⁴⁸ HODGSON, 2005, s. 90.

⁴⁹ BURMAN, 1987, s. 95.

⁵⁰ FRANZIUS, 1969, s. 95.

Orontes. Vládcem města byl fátimovský emír Kalaf, jehož se Abú-Táhír chtěl zbavit a získat vládu nad Apameou pro asasíny. Proto k němu vyslal šest svých zabijáků. Ti přišli k emírovi s mnoha dary údajně ukořistěnými od křižáků. Emír byl jejich pozorností ohromen a dovolil jim utábořit se ve městě poblíž citadely. V únoru roku 1106 vůdce místních asasínů Abul Fath, zastávající i funkci emírova sekretáře, vtrhl do citadely, kde on a jeho společníci zmasakrovali posádku, emírovu domácnost a jeho rodinu. Následnou situaci popsal E. Franzius takto: „Abul Fath vtrhl do pokoje, kde přebýval emír se svou ženou. Emír se otázal, kdo to vstoupil a Abul odpověděl: „Anděl smrti. Přišel jsem si vzít tvou duši.“ a dokončit svůj úkol.“⁵¹ Abú-Táhírovi se za jeho vlády roku 1106 podařilo získat pro nizárijce první syrský hrad Apamea jižně od Aleppa.⁵² Držba tohoto hradu však asasínům nevydržela dlouho, neboť během jednoho roku o něj přišli při střetu s Tankredem knížetem z Antiochie.⁵³ Tomu se podařilo zajmout početnou část asasínů včetně Abú-Táhira, jenž byl později vykoupen. Tankredovi se podařilo obsadit Apameu a zajmout Abul Fatha, kterého pak vydal do rukou přeživších synů emíra Kalafa. Ti ho umučili k smrti za otcovu vraždu.⁵⁴

V roce 1110 došlo k dalšímu incidentu odehrávajícímu se v Aleppu. Asasíni zavraždili bohatého a váženého perského obchodníka, jenž byl znám svým odporem k nizárijcům. Za těchto podmínek si Ridwán uvědomoval, že pokud se chování asasínů nezmění, dojde ve městě k jejich masakru. Proto se rozhodl vyhovět asasínským požadavkům a dovolil jim přesídlit se do horských oblastí Sýrie. Tato nabídka se setkala s kladným ohlasem, neboť se tím asasíni dostali blíže k horským pevnostem, které byly jejich hlavním cílem.

Roku 1113 asasíni spáchali další politický atentát na generála Mawdúda, jenž sloužil seldžuckému sultánovi Muhamúdu I., vnukovi Alp Arslana. Mawdúd se mnohokrát střetl s franckými feudály, především s pány antiochijského knížectví a edesského hrabství. Aleppský vládce Ridwán žádal Mawdúda o pomoc proti křesťanským vojskům. V okamžiku, kdy generál dorazil k městským branám, zjistil, že Ridwán není obléhán a ani mu není povolen vstup do měst,

⁵¹ FRANZIUS, 1969, s. 96–97.

⁵² BURMAN, 1987, s. 95.

⁵³ Tankred se v předešlém roce úspěšně střetl s Ridwánem v bitvě u Artahu. KÖHLER, Michael, *Alliances and Treaties between Frankish and Muslim Rulers in the Middle East*, London 2013, s. 65.

⁵⁴ FRANZIUS, 1969, s. 97.

a tak s armádou odtáhl. Mawdúd se v roce 1113 vrátil do Sýrie, aby zde pomohl Tughtuginovi, damašskému regentovi, jenž vládl za nezletilého syna Duqáqa Tutushe II., proti jeruzalémskému králi Baldwinovi I. Obě armády se střetly 28. července v bitvě u al-Sannabra, kde byla křesťanská vojska donucena k ústupu a od úplné porážky je zachránil pouze nedostatek zásob muslimského vojska, jež se stáhlo do Damašku.⁵⁵ Mawdúd zůstal několik měsíců v Damašku, což se mu stalo osudným. Když v pátek vycházel po modlitbě z Velké mešity, přistoupil k němu muž, který ho dvakrát bodl do břicha dýkou. Mawdúda přenesli do paláce a byl ošetřen místním lékařem, ale po několika hodinách skončil. Zda byl vrah skutečně asasín není zcela jisté. Někteří pokládali za možného strůjce vraždy i Tughtuginiho, neboť se obával, že by Mawdúd mohl převzít správu nad Damaškem.⁵⁶ Mawdúдова smrt se tak stala spásou pro oslabené křesťanské státy.

V prosinci roku 1113 zemřel Ridwán a na jeho místo nastoupil jeho syn Alp Arslan, jenž pokračoval v otcově politice a i nadále toleroval neárijce. Zároveň v nich stále spatřoval budoucí hrozbu. Během následujícího desetiletí však došlo ke změně okolností. Asasíni se stali nežádoucími ve veřejných pozicích a jejich vliv na obyvatelstvo klesal. Vůdcové se museli vzdát mnoha pevností v okolí Aleppa a již nebyli schopni znovu konsolidovat svou moc. Zlom nastal roku 1124, kdy došlo k uvěznění a následné popravě velmistra Abú Tahira a dalších 200 ismá'ílitských vůdců.⁵⁷ Všechny jejich majetek podlehl následné konfiskaci a na ty, kterým se nepodařilo uprchnout z Aleppa, čekala smrt vyhozením z aleppské citadely. Asasíni se pak přesunuli do nového centra, jež tvořilo pohoří Džabal as-Summaq. Zde se mohli účinně skrývat a opevňovat v neprostupných horských průsmycích. Novým vůdcem řádu se stal Bahram, který se měl v oblasti Sýrie několik let skrytě pohybovat a pozorovat lokální poměry.

Důležitou událostí se pro asasíny stala změna postoje damašského vládce Tughtugina, který se rozhodl využít asasínského vlivu a přislíbil sektě ochranu výměnou za pomoc v boji proti nepřítelům.⁵⁸ Toto pragmatické spojení bylo

⁵⁵ SMAIL, R. C., *Crusading Warfare 1097–1193*, Cambridge 1995, s. 55.

⁵⁶ FRANZIUS, 1969, s. 98.

⁵⁷ BURMAN, 1987, s. 96.

⁵⁸ Tughtugi byl nejprve otrokem Tutuse a pak regentem za mladého panovníka Duqáqa, ale po jeho smrti převzal vládu v Damašku. BURMAN, 1987, s. 96–97.

prověřeno roku 1126 v bitvě u Azaz. Jeruzalémský král Baldwin II. vytáhl na pomoc k muslimy obléhané Zerdaně a obě armády se setkaly u Azazy, kde se odehrála jedna z nejkrvavějších bitev křížových výprav.⁵⁹ Tuto bitvu muslimské jednotky prohrály, ale asasíni se zde osvědčili jako velmi schopní a odvážní válečníci. Stejněho roku získali nizárijci hrad Báníjás severně od Tripolisu. Tento dar od Tugtugina za pomoc v bitvě byl však především promyšleným politickým krokem. Asasíni získali hrad na hranicích s křesťanským hrabstvím, a tak se v případě útoku stali i prvním nárazníkovým pásmem. Velmistr Bahram se však rozhodl využít příležitost a začal pevnost přestavovat a opevňovat. Z Báníjásu se pak postupně začaly šířit myšlenky nizárijského učení. Bahram si svým konáním brzy vytvořil nepřátele, kteří se jej snažili odstranit. Jeden z lokálních lordů, který se stal obětí asasínů byl následně pomstěn svým bratrem, jenž nechal Bahrama zavraždit. Tři roky po Bahramově smrti jeho nástupce Isma'il nabídl hrad Báníjás křesťanským rytířům výměnou za ochranu asasínů.⁶⁰

Se smrtí Tugtugina v roce 1128 došlo i ke změně postavení asasínů. Tugtuginiho syn Buri v nich viděl hrozbu a na jedné z oslav v paláci v roce 1129 dal zavraždit svého pro-asasínského vezíra al-Mazdagáního. Jeho hlava pak zůstala vystavena ve městě, což se stalo signálem pro počátek masakru asasínů podezříváných ze spolupráce s Franky za účelem výměny Damašku za přístav Tyros do křesťanských rukou.⁶¹ Kolem 10 000 nizárijců bylo krutě zmasakrováno. Zbylá část musela opustit Damašek, ostatní odešli do hor a hradů, které se staly jejich jediným útočištěm. Buri se následně velmi obával asasínské odvety, a proto nikdy nevycházel z paláce bez své gardy. I přes tato bezpečnostní opatření se mu nepodařilo uniknout atentátu. Z Alamútu do Damašku dorazili dva asasíni, jež se dali do služeb Buriho gardy. V květnu roku 1131 ho tito vojáci napadli, když se vracel z lázně, načež ho bodli do krku a boku. Buri pak ještě další rok přežíval, až nakonec podlehl zranění, které se mu nezahojilo.⁶²

Od 30. let 12. století se asasíni přesunuli do pohoří Džabal Bahrá', které se stalo jejich centrem na více než tři dekády. V sousedství pohoří se nalézalo

⁵⁹ RUNCIMAN, I., 1987, s. 173

⁶⁰ FRANZIUS, 1969, s. 102.

⁶¹ Tamtéž.

⁶² IBN AL-ATĪR, *The Chronicle of Ibn Al-Athīr for the Crusading Period from Al-Kāmil Fī'l-ta'*, London 2010, s. 347–348.

hrabství Tripolis. Tato blízkost asasínů ke křižáckým državám značila postupné oslabování křesťanských států. Kromě křižáků a asasínů se v této době objevil další mocný aktér ovládající v následujících 15 letech situaci v Syropalestině. Tímto panovníkem byl atabeg Imád ad-Dín Zengí považovaný za prvního velkého protikřižáckého válečníka, jenž úspěšně upevňoval a rozšiřoval svou moc na úkor křesťanských států. V této době panovaly v křesťanských státech velmi neutěšené poměry. Státy byly oslabeny konflikty s muslimy, ale i bojem ve vlastních řadách. Byzantští císaři se snažili dobytá území ve Svaté zemi získat pod svou nadvládu a podnikali válečná tažení na křesťanská území. Franští feudálové se stávali schopnými odolávat muslimskému tlaku a zároveň byli oslabováni vnitřními neshodami často ústícími ve vojenské střety.

V roce 1131 se Zengímu podařilo získat hrad Qadmús.⁶³ Qadmús patřil k velmi důležitým pevnostem náležících k antiochijskému hrabství a jeho novým majitelem se stal emír z Kahfu, Sajfud-Dín ibn Amrun. Ten prodal hrad následujícího roku asasínům, kteří tím získali jednu ze svých nejdůležitějších pevností. Další pevnost asasíni obdrželi roku 1135, kdy jim emírovův syn prodal hrad Kahf. Syrští asasíni se tak opět stali důležitou vojenskou a politickou silou mezi ostatními syrskými feudálními hráči. Přestože se jim v předešlých letech nepodařilo vytvořit hlavní centrum v městech jako Aleppo nebo Damašek, nová příležitost konsolidovat oblast se jim dostala díky držbě komplexu horských pevností. Asasíni si nakonec v pohoří Džabal Bahrá' drželi osm až deset pevností. Mezi ně patřil hrad Masjáf, získaný díky zavraždění majitele, a hrad Chariba získaný od křižáků. Pohoří Džabal Bahrá' se tak pro syrské asasíny stalo hlavní základnou s prakticky nedobytnými horskými baštami. Ačkoliv se asasíni ocitli obklopeni hrabstvím Tripolis a antiochijským knížectvím, dokázali se svými nepřáteli udržovat korektní politické vztahy.

Následující desetiletí asasínského státu se až do šedesátých let nesla ve znamení balancování mezi Jeruzalémským královstvím a muslimskými vládci. Během padesátiletého působení asasínů na syrském území došlo z jejich strany k množství politických a náboženských vražd, jejichž cílem bylo eliminovat mocenské protivníky a potenciální nepřátele.

⁶³ BURMAN, 1987, s. 98.

V roce 1149 asasíni opět uzavřeli velmi pragmatické spojení s Raimondem z Antiochie. Jednalo se o obranou dohodu proti sunnitským Zengiovcům, v jejichž čele stál Núr ad-Dín. Franské a asasínské vojenské síly se spojily roku 1149 v bitvě u hradu Inab. Asasíni a křižáci byli poraženi a oba velitelé, Raimond z Antiochie i vůdce asasínů Ali ibn Wáfa, padli.⁶⁴

Zlom nastal roku 1151, kdy asasíni změnili stranu a střetli se s Franky v bitvě nad Maniqou. V tomto období nepřátelství obou stran pokračovalo a vyústilo roku 1152, kdy asasíni spáchali vraždu prvního nemuslimského feudála Raimonda II., hraběte z Tripolisu. Tato vražda je obestřena záhadou, neboť přestože se řádu přisuzuje, nikdy nebyl zcela objasněn motiv činu. Raimond II. z Tripolisu patřil k důležitým šlechticům jeruzalémského království skrze manželský svazek s Hodiernou, dcerou jeruzalémského krále Baldwina II. Raimond se za svého života střetl se Zengím, jenž ho zajal a posléze propustil výměnou za dobytou pevnost Barin. Zároveň se Raimond nezdřáhal uzavírat spojení s muslimy proti křižákům, což dokládá jeho dohoda s Núr ad-Dínem a damašským emírem Muín ad-Dínem proti nelegitimnímu synovi hraběte z Toulouse. Jako nejpravděpodobnější důvod vraždy spáchané asasíny je uváděno jeho spojení a podpora rytířského řádu johanitů, kterým Raimond roku 1142 daroval pevnost *Hisn al-Akrád*, dnes známý jako Krak des Chevaliers.⁶⁵ Johanité se posléze stali důležitou silou na Blízkém východě, která reálně ohrožovala asasíny. Raimond II. byl zavražděn u městské hradby v Tripolisu společně se svými dvěma společníky. Tento čin měl dalekosáhlé důsledky pro muslimské obyvatelstvo v této oblasti, protože se stalo terčem útoků křižáků mstících se za vraždu jejich soukmenovce. Ani pro asasíny se jejich čin neobešel bez důsledků. Křižáci je začali cíleně pronásledovat, což vyústilo k dohodě s oběma stranami, v níž se asasíni zavázali platit tribut ve výši dva tisíce zlatých mincí, díky čemuž mohli setrvat na křesťanském území.

Tímto aktem končí jedna éra syrských nizárijců, kterým se v Sýrii podařilo etablovat a vytvořit konsolidované společenství. V další dekádě došlo k mnohem

⁶⁴ FRANZIUS, 1969, s. 106.

⁶⁵ WASSERMAN, 2004, s. 131.

závažnější změně vedoucí ke konjunktře řádu zapříčiněnou nástupem nového
asasínského vůdce Sinána roku 1162.

4.1 Asasíni za Rašída ad-Dína Sinána (1162–1193)

Stejně jako tomu bylo i v případě Hassana-i-Sabbáha v Persii, i syrská větev asasínů se dočkala svého vůdce, který se měl stát takřka mýtickou osobou, jejíž činy budou zaznamenány křesťanskými i arabskými kronikáři ještě staletí po jeho smrti. Tímto mužem byl Abú al-Hasan Sinán ibn Salmán ibn Muhammad, známý též pod jménem Rašíd ad-Dín Sinán.⁶⁶ Nový asasínský vůdce udivoval své souvěrce i protivníky neobyčejnými politickými i mentálními schopnostmi, jež daly v následujících dekádách vzniknout legendám o jeho činech.

Snad nejznámějším spisem je *Manáqib Rašíd ad-Dín* (*Ctnosti našeho pána Rašíd ad-Dína* sepsaný roku 1423 šejchem Abú Fárisem z Majnaqy.⁶⁷ Sinán však po sobě zanechal řadu dokladů i v křížáckých záznamech jako například v *A History of Deeds Done Beyond the Sea* od jednoho z nejvýznamnějších latinských autorů popisujících křížové výpravy, Viléma z Tyru. Rašíd al-Din Sinán byl v latinském světě křížáků též znám pod jménem Stařec z hory. Výklad tohoto jména je dodnes otázkou sporů, neboť arabský přepis *Šajch al-Džabal* nemusel znamenat pouze vládce či starce, ale i moudrého muže.⁶⁸ Pramenné informace, o něž se v následujících staletích opírali další autoři, se však v mnohém rozcházejí a legendární činy a životní data asasínského lídra tak často zůstávají nejednoznačné. Označení Stařec z hory se posléze vžilo jako titul pro další asasínské vůdce v Sýrii, ale také v Persii.

Sinán se narodil na území dnešního jižního Iráku ve vesnici poblíž Basry někdy mezi lety 1126–1135 do šíitské rodiny.⁶⁹ Některé zdroje uvádějí, že jeho rodiče patřili k tzv. dvanáctníkům (isná`ašaríja), ale není to zcela doloženo. Sinánovi se v mládí dostalo klasického náboženského vzdělání v *madrase*, ale jeho příklon k nizárijcům se odehrál až po jeho pobytu v Alamútu, kam odešel po rodinné roztržce se svými bratry. Alamút, centrum nizárijského učení a asasínů, se na několik let stal Sinánovým domovem. Zde se pod vedením učitelů seznámil

⁶⁶ MIZRA, Naseeh Ahmed, *Rasid ad-Dín Sinán*, online, cit. 30. 3. 2014 z <http://www.alamut.com/subj/ideologies/alamut/mirza-Sinán.html>

⁶⁷ GABRIELI, 2010, s. 28.

⁶⁸ BURMAN, 1987, s. 111–112.

⁶⁹ DAFTARY, *A Short History of the Ismailis*, 1999, s. 143.

s ismá'íliskou doktrínou a také vůdcem řádu imámem Hasanem I. Sinánovi se dostalo té cti, že byl vychován a vyučován společně s Hasanovými syny Hasanem a Hoseinem.⁷⁰

Období v druhé polovině 50. let 12. století je v Sinánově životě zahaleno mnoha nejasnostmi. Některé prameny poukazují na jeho cestu do Sýrie, kde měl několik let žít a studovat zdejší prostředí s cílem upevnit moc nizárijců v oblasti. Sinán údajně putoval do Mosulu a Aleppa, kde nějakou dobu pobýval a mobilizoval místní nizárijce za účelem podpořit jejich úsilí. Poté se měl přesunout do horských pevností v Sýrii, jež byly v asasínských rukou a zde tajně žít a podávat zprávy do Alamútu. Jiní tvrdí, že jeho poslání v Sýrii započal až v roce 1162 na rozkaz nového alamútského velmistra Hasana II., aby tam vystřídal současného umírajícího vůdce asasínů, šejcha Abú Muhammada, který držel hrad Kahf.⁷¹ Obě možnosti však pro Sinána skončily stejným závěrem, a to jeho nástupem na post velmistra syrských asasínů.

Sinánova situace se stala první chvílí jeho dosednutí na post velmistra komplikovanou. Musel se vyrovnat nejen s vnitřními problémy řádu a jeho správou, ale zároveň i s vnějšími protivníky. K nim patřili jak křesťanští vládci křížáckých států, tak sunnitští panovníci ovládající území Sýrie, Jordánska a egyptského chalífátu, mezi něž patřil Núr ad-Dín či později Saladín. Syrští nizárijci se tak ocitli obklopeni nepřáteli ze všech stran, a to z náboženského i politického hlediska. Hlavním úkolem Sinána se v následujících dekádách stala obrana území asasínů proti nepřátelům, čemuž uzpůsobil i svou vládu poznamenanou v tomto období mnoha pragmatickými spojeními a vyjednáváním s oběma stranami.

V čase Sinánovy vlády se zcela změnil vztah syrských nizárijců vůči svému vůdci v Alamútu, kterým byl Hasan II. Sinán po svém nástupu začal s rozsáhlou konsolidací území. Díky svým vůdcovským schopnostem na sebe vázal velké množství následovníků, jež získali vzdělání v náboženských, ale i diplomatických a vojenských otázkách. Ty pak posílal jako velvyslance k sunnitským i křesťanským panovníkům, aby zde získávali potřebné informace o dalších krocích jeho protivníků. Zároveň v jeho službách pracovali poslové udržující neustálé spojení

⁷⁰ MIZRA, Naseeh Ahmed, *Rasid ad-Din Sinán*, online, cit. 30. 3. 2014 z <http://www.alamut.com/subj/ideologies/alamut/mirza-Sinán.html>

⁷¹ FRANZIUS, 1969, s. 108.

mezi syrskými hrady v držení asasinů. Tato velmi propracována lokální správa, navíc umocněná Sinánovými náboženskými a vůdcovskými schopnostmi, postupně etablovala syrské asasíny jako samostatnou skupinu nezávislou na původním centru v Persii.

Kolem Sinánovy osoby se během jeho vlády vytvořil závoj legend, které se týkaly jeho vzhledu i schopností. Kronikáři ho popisovali jako velmi vzdělaného, charizmatického vůdce, vycvičeného v boji, rétorice i náboženství. Kolovalo mnoho pověstí o jeho nadpřirozených schopnostech, díky nimž viděl budoucnost a dokázal číst myšlenky. Důkazem má být záznam o Sinánově návštěvě jednoho z místních vůdců horské vesnice. Na přivítání mu byl nabídnut pokrm, který připravila vůdcova žena. Sinán ale odmítl nabízené jídlo a vesnický vůdce nevěděl, zda to má považovat za urážku. Sinán si ho pak vzal stranou a řekl mu, že jeho žena zapomněla připravené kuře vykuchat, a pokud by si jídlo vzal a zjistilo se to, byl by vůdce zahanben. Když pak odnesli pokrm stranou a rozřízli kuře, zjistili, že velmistr měl pravdu.⁷²

Sinán se v rámci navázání a upevnění diplomatických vztahů rozhodl vyslat své zástupce k jeruzalémskému králi Amalrichovi I. Asasíni platili v době Sinánova nástupu poplatek křížáckým rytířům, hlavně templářům a johanitům, za to, že mohou žít a pobývat na křesťanském území. Tento závazek vznikl již na počátku křesťanské dominance ve Svaté zemi a nový nizárijský velmistr chtěl tyto poplatky omezit a případně zcela pozastavit. Roku 1173 proto došlo k vyslání poselstva ke králi Amalrichovi I. s cílem nabídnout jeruzalémskému králi spolupráci proti nepřítelům, především Saladínovi, výměnou za zrušení poplatků křížákům a zvážení konvertování ke křesťanství.⁷³ Myšlenka konverze se později ukázala jako nedorozumění v tlumočení, kterou zachytil a vyložil ve své kronice Vilém z Tyru. Sinánův vyslanec Abdulláh se vracel do horského sídla s kladnou odpovědí od krále Amalricha, když jeho družinu přepadli. Obviněnými z napadení se stali templáři v čele s Gautierem du Mesnil, jenž měl osobně zabít Sinánovy vyslance. Příčinou templářského útoku byl nesouhlas s ukončením platby tributu, přestože sám Amalrich garantoval placení stejné částky templářům z královské pokladnice

⁷² BURMAN, 1987, s. 112–113.

⁷³ DAFTARY, *The Assasin Legends*, 2001, s. 70–71.

za podporu jeho společenství. Dohoda mezi králem a Sinánem se díky zásahu templářů neuskutečnila a du Mesnila uvěznil a potrestal král.⁷⁴

Sinánova pozice v Sýrii na přelomu 70. a 80. let 12. století se stala velmi silnou a nezávislou. Vztahy s Franky se urovnaly a obě skupiny se vzájemně respektovaly. Neustálý tlak však přicházel z centra v perském Alamútu. Ačkoliv byl Hasan II. blízkým přítelem Sinána, docházelo mezi nimi k roztržkám. Znáмым se stal spor týkající se oslav svátku Ramadán, kdy Sinána obvinili z nedodržování tradic a zvyků.⁷⁵ Roztržka s Alamútem dále pokračovala prosazováním rozdílné ismá'ílské nauky a nerespektováním alamútského velmistra. Sinán úspěšně vytvářel vlastní politiku, společenství a upevňoval svou nezávislost. Alamút si toto jednání nenechal líbit a vyslal do Sýrie vrahy, kteří se měli vzpurného vůdce zbavit. V záznamech se dochovaly zprávy o alespoň dvou pokusech odstranit syrského velmistra.⁷⁶

I přes konflikty s Alamútem se největším Sinánovým protivníkem stal vojevůdce a sultán Saladín, s nímž byl Stařec z hory v dlouholetém konfliktu téměř ústíci mu v nenávist na život a na smrt. Saladín svými schopnostmi a vlivem představoval stejně silnou a potencionálně mocnější hrozbu než Sinán, navíc mezi nimi stálo náboženství, Saladín byl sunnita. Jejich koexistence jako dvou velkých vůdců nakonec skončila vzájemným respektem.

Rašíd ad-Dín Sinán patřil rozhodně k nejvýraznějším osobnostem syrských asasínů. Jeho vláda nad syrskými pevnostmi skončila jeho smrtí roku 1193.⁷⁷ Na jeho místo nastoupil méně schopný a neoblíbený Abú Mansúr, jenž neoplýval takovou mírou nadání jako Sinán a neudržel stejnou samostatnost syrských asasínů. Ortodoxní nizárijští ismá'ílité věřili, že Sinán neumřel, ale pouze odešel do ústraní. Nemuslimské zdroje uvádějí, že byl pohřben na hradě al-Kahf, kde zemřel, nebo na hradě Qadmús.⁷⁸

⁷⁴ DAFTARY, *The Assassin Legends*, 2001, s. 68.

⁷⁵ BURMAN, 1987, s. 113.

⁷⁶ Tamtéž.

⁷⁷ Podle některých zdrojů zemřel již roku 1192. WILLEY, Peter, *Eagle's Nest: Assassin Castles in Iran and Syria*, New York 2005, s. 49.

⁷⁸ DAFTARY, *The Assassin Legends*, 2001, s. 74.

4.2 Asasíni a sultán Saladín

Zajisté výrazným vládcem epochy křížových výprav se stal kurdský muslim Jusúf Ajjúb Saláh ad-Dín, křížáky nazývaný sultán Saladín. Tento schopný a mocný vůdce saracénů byl nejdůležitějším protivníkem a spojencem Franků i asasínů. Jeho charakter výstižně vystihl F. Gabrieli ve své knize: „Tento muž temného původu, jehož kariéra se zpočátku nevyhnula dvojakosti a násilnostem, měl však později to štěstí, že představoval v dobrém i ve zlém sílu, prestiž a také lidskost a rytířství středověké východní civilizace, jejíž víry byl po jistou dobu také nezlomným a ortodoxním zastáncem.”⁷⁹

Saladín se narodil roku 1138 nedaleko Bejrútu do významné muslimské rodiny. Jeho otec zastával post guvernéra města Baalbek a vojenského velitele sultána Núr ad-Dína. Jeho strýc Shirkuh získal důležitý vojenský post u káhirského chalífy al-'Adida a později se stal jeho vezírem.⁸⁰ Saladín, jemuž se dostalo kompletního vzdělání v náboženství, politice, válečnictví a literatuře, byl skvěle připraven pro zaujmutí významné pozice na politické scéně. První příležitost se mu naskytla na dvoře káhirského chalífy, kde postupně převzal al-'Adidovu moc a po dvou letech ho svrhl a nastoupil na egyptský trůn jako sunnitský sultán a zakladatel ajjúbovské dynastie.⁸¹ Saladínovi se podařilo konsolidovat upadající moc Egypta, reformovat armádu a plně využít symbol Svaté války – jihádu k připoutání svých vazalů.

Saladín po upevnění své pozice vytáhl na vojenské tažení do Zajordánska a Syropalestiny, které s přestávkami trvalo přes 20 let. Jeho prvním krokem bylo zabrání Damašku roku 1174 a následné sesazení al-Málika al-Sáliha, syna slavného Núr ad-Dína, jenž se stáhl do své pevnosti Hamah, kde byl poražen.⁸² Novému egyptskému sultánovi se během několika let podařilo stát se vládcem Egypta, Núbie, Magribu, Sýrie a Palestiny. Roku 1182 završil tažení dobytím Mosulu ovládaného Izz al-Didem, bratrem káhirského chalífy al-'Adida, a následujícího roku padlo do Saladínových rukou i Aleppo. Dalším činem byl zisk titulu *Sultán islámu a všech*

⁷⁹ GABRIELI, 2010, s. 18.

⁸⁰ MAALOUF, 1989, s. 174.

⁸¹ Za rok založení ajjúbovské dynastie se považuje rok 1174, kdy se Saladín vypořádal se všemi nepřátelskými frakcemi a byl prohlášen sultánem. HINDLEY, Geoffrey, *Saladin: Hero of Islam*, London 2010, s. 11.

⁸² BURMAN, 1987, s. 116.

muslimů, čímž Saladín sjednotil tehdejší muslimský svět pod svou vládou a stal se nejmocnějším a nejobávanějším protivníkem, jenž zpečetil osud křížáckých států ve Svaté zemi.

Vztah mocného sultána a asasínů probíhal od počátku jejich střetů problematicky, neboť oba vůdce Saladína a Rašíd ad-Dína Sinána nerozdělovaly jen politické zájmy, ale i víra. Sinán se proto rozhodl vyřešit situaci obvyklým způsobem, zavražděním sultána. Roku 1175 probíhalo obléhání města Aleppa, jemuž vládl Sa'ad ad-Dín Gumushtakin. Ten požádal Sinána o pomoc výměnou za zisk pozemků ve prospěch asasínů, pokud se jim podaří odstranit Saladína.⁸³ Do ležení proniklo několik mužů pod záminkou, že nesou velkému sultánovi dary, ale nepodařilo se jim dostat včas do jeho blízkosti. Záhy propukla potyčka se Saladínovým emírem a asasíny, která vyústila k zabití všech přítomných. Saladín sám však unikl zranění.

K druhému pokusu zavraždit sultána došlo následujícího roku 1176 při dalším obléhání u Azaz na severu Sýrie.⁸⁴ Saladín se však nového napadení své osoby obával a provedl množství bezpečnostních opatření. Jeho stan neustále hlídali strážci a on sám spal ve speciální dřevěné kleci v kroužkovém brnění a ozbrojen. Všechna tato preventivní opatření sultánovi zachránila při druhém útoku život. Najatí asasíni se chystali 22. května ubodat sultána dýkami ve spánku, ale jelikož měl na sobě brnění, došlo jen k drobnému zranění, které ho neohrožovalo na životě.⁸⁵ Zadržené nizárijce vyslechli a záhy popravili. Za těchto okolností se Saladín rozhodl vyhlásit asasínům nesmiřitelný boj.

O dva měsíce později 6. června 1176 přitáhlo muslimské vojsko před pevnost Masjáf, ale obléhání se vleкло.⁸⁶ Nakonec Saladín uzavřel s velmistrem Sinánem mír, jehož okolnosti jsou dodnes záhadou. Někteří historikové se přiklánějí k možnosti, že příměří mezi stranami vyjednal Saladínův strýc, případně do boje zasáhli Frankové. Znamější je ale příběh o asasínském vyslanci, který si přál promluvit se sultánem o samotě. Saladín se obával útoku, odmítl a nechal si u sebe dva své dlouholeté služebníky – Mamlúky. Sinánův zmocněnec měl přede všemi

⁸³ BURMAN, 1987, s. 116.

⁸⁴ FRANZIUS, 1969, s. 114–115.

⁸⁵ LEWIS, 2005, s. 122–123.

⁸⁶ BURMAN, 1987, s. 116.

povědět, co měl na srdci. Vyslanec se k nim otočil a pravil: „Pokud vám nařídím ve jménu našeho pána zabít tohoto sultána, uděláte to?“ Mamlúci se k němu otočili, vytáhli své meče a řekli: „Rozkaž nám, jak si přeješ.“⁸⁷ V té chvíli se Saladín zalekl a byl ohromen Sinánovým vlivem. Stařec z hory a sultán následně uzavřeli příměří a v budoucnu vzájemně spolupracovali. Zda lze označit tento příběh za skutečnost je nejisté, pravdou ale zůstává, že po neúspěšném obléhání Masjáfu došlo k pozastavení dalšího pronásledování asasínů.

Poté, co tito dva velcí vůdci našli přijatelný *modus vivendi* akceptovaný oběma stranami, vrátili se k prosazení svých mocenských cílů. Před Saladínem stál staronový nepřítel - Frankové. Po smrti malomocného krále Baldwina IV. a následnému úmrtí i jeho synovce Baldwina V. se Jeruzalémské království ocitlo v mocenské krizi. Dlouhotrvající potyčky mezi radikální franskou šlechtou a Saladínem vyústily k ukončení mírové smlouvy uzavřené v minulých dekadách. Ke konečnému zúčtování s křižáckou armádou došlo 4. července 1187 v bitvě u Hattínu nedaleko Tiberiady.⁸⁸ Tato bitva je dodnes vnímána jako nejdůležitější válečný střet muslimů a křesťanů a determinovala osud všech křesťanských států ve Svaté zemi. Následně Saladín oblehl Jeruzalém, jež zbylí obránci vydali 2. října 1187 do muslimských rukou.⁸⁹ Tímto krokem se završila jedna z etap Saladínova vojenského tažení proti křesťanům.

Křesťanský svět na ztrátu Svatého města reagoval vyhlášením třetí křížové výpravy, v jejímž čele stál Richard I. Lví srdce a další evropští feudálové. V této době se ve Svaté zemi setkávají tři nejmocnější muži Blízkého východu - Saladín, Sinán a Richard I. Jedná se o období vojenských a politických střetů krystalizujících v křehké příměří mezi muslimy a Franky. Richardovi se podařilo roku 1192 dojednat mírovou smlouvu se Saladínem, ve které je zmíněno i asasínské území, jež mělo připadnout sultánovi.⁹⁰ Vzhledem k roku, kdy je dohoda uzavřena, se asasíni mohli jen stěží účinně bránit tak silným a schopným válečníkům, neboť charismatický velmistř syrských nizárijců Sinán již umíral a téhož roku

⁸⁷ WASSERMAN, 2004, s. 134.

⁸⁸ TYERMAN, 2012, s. 364–373.

⁸⁹ MONTEFIORE, 2013, s. 265–266.

⁹⁰ BURMAN, 1987, s. 118.

skonal. Dlouhé trvání neměla ani vláda velkého ajjúbovského sultána. Saladín zemřel o rok později 4. března 1194 v Damašku.⁹¹

⁹¹ MAYER, 2013, s. 179.

4.3 Asasíni a křižácké státy

První styky Franků a asasínů se vztahují už k počátku křesťanské invaze do Svaté země. V roce 1126 se tyto dvě síly střetly v bitvě u Azazy, již asasíni a jejich spojenec Tuthugin prohráli. I přes množství vojenských střetů se vztahy asasínů a křižáků postupně vyvíjely a v různých obdobích dosahovaly odlišné míry intenzity spolupráce a nepřátelství. Asasíni s křižáky sdíleli ovládané oblasti, ale často i zájmy, pokud nastala situace, kdy jejich spojení mohlo eliminovat společného nepřítele, jímž se stávali sunnitští vládcí. Od poloviny 12. století se zprávy a legendy o asasínech dostaly do povědomí křesťanských feudálů a poté až do Evropy, kde došlo k jejich mytizaci.

Asasíni velmi brzy po svém etablování v Sýrii pochopili, že spolupráce s křesťany, jako bezvěrci, je pro ně přijatelnější a reálnější než se sunnity, kteří je považovali za heretiky. Sami asasíni předpokládali, že se jim podaří pomocí politických vražd utlumit rozrůstající se sunnitské panství. Přesto se Frankové v polovině 12. století dostávají s asasíny do střetu, jehož obětí se stal hrabě Raimond II. z Tripolisu. To vyvolalo u křižáků vlnu masakrů a pronásledování asasínů, ale většinu pogromů odneslo místní muslimské obyvatelstvo, aniž by došlo k eliminaci vlivu asasínů. Po tomto incidentu si templáři vymohli platbu tributu od asasínů za svolení setrvávat v křesťanských državách. Později řád platil poplatky i johanitům ovládajícím hrad Krak des Chevaliers.

Vztahy řádových rytířů a asasínů byly podmiňovány množstvím rozdílných okolností. Frankové si ve středověku vytvořili kolem řádů množství tajemných legend, které byly pro Evropu nepochopitelné. Templářské rytíře později obklopila podobná pověst, a tak se obě společenství dokázala navzájem respektovat a tolerovat, protože stavěla na podobných základech. Množství historiků dodnes zastává názor, že templáři se v mnohém od asasínů inspirovali, především v organizaci tajné společnosti a rytířského kodexu.⁹² Počátky templářského řádu souvisely s chudobou a ochranou poutníků, ale v průběhu dvou století se stali nezpochybnitelnou politickou, vojenskou a bankovní silou hýbající celou západní Evropou a Svatou zemí, čímž se velmi podobali asasínům, kteří ovládli Východ podobným způsobem.

⁹² WASSERMAN, 2004, s. 11.

K největší interakci Franků s nizárijci došlo za vlády velmistra Sinána, jehož činy zaznamenal arcibiskup Vilém z Tyru. Jeho zápisky poskytují množství zdrojů o asasínském společenství, ale vše je předkládáno skrze křesťanské chápání světa a tím značně zkresleno. Jako hlavní příklad nepochopení Sinánova záměru je záznam o snaze asasínů konvertovat ke křesťanství výměnou za přerušení platby tributu. Tato nepravdivá informace pak sloužila jako propaganda o možné christianizaci muslimů.⁹³

Nejdůležitějším vstupem asasínů do politické situace, která ovlivnila budoucnost křesťanských států, se stala vražda Konráda z Monferratu v Tyru roku 1192.⁹⁴ Poté, co se Konrád vracel z večere v doprovodu svého přítele biskupa z Beauvais, došlo k napadení dvěma asasíny. Po útoku byl stále žijící Konrád přenesen do kostela, kde podle záznamů skončil. Další zpráva uvádí, že jeden z asasínů přežil a přiznal se, že byl poslán Starcem z hory – Sinánem. Vražda dlouhodobě destabilizovala a oslabil křesťanské státy.

Celý incident velmi podrobně popsal kronikář Imád ad-Dín takto: „Jedl a pil, nasytil se a uspokojil, vyšel ven a odjel v sedle, když se na něj vrhli dva muži, spíše dva opelichaní vlci a dýkami zastavili jeho pohyb, až spadl poblíž těch sklepů. Potom jeden z nich uprchl do kostela, když předtím odehnal onu zlopověstnou duši, Markýz probodený, však stále ještě při životě, pravil: „Donesete mě do kostela.“ Donesli ho tam, domnívající se, že ho odnesli na zcela bezpečné místo. Když ho však uviděl jeden z jeho vrahů, přiskočil k němu znovu, aby ho dorazil a uštědřil mu ránu na ránu, jizvu na jizvu. Frankové oba vrahy zajali a zjistili, že jsou odpadlíky ze sekty ismá'ilitů.“⁹⁵

Motiv pro spáchání tohoto činu mělo více osob a historici dodnes nejsou schopni jednoznačně určit, kdo si tuto vraždu u řádu asasínů objednal, jelikož motiv měl i král Richard I. Poté, co Saladin 2. října roku 1187 obsadil Jeruzalém, Evropa vyhlásila třetí křížovou výpravu.⁹⁶ Hlavními lídry kruciáty se stali anglický král Richard I. Lví srdce, francouzský král Filip II. August a římský císař Fridrich I. Barbarossa. Saladin po dobytí Jeruzaléma sesadil krále Guye de Lusignane,

⁹³ VILÉM z Tyru, II., 1943, s. 390–394.

⁹⁴ HODGSON, s. 189.

⁹⁵ GABRIELI, s. 216.

⁹⁶ BRIDGE, 2013, s. 216.

který hledal oporu proti muslimskému sultánovi u ostatních šlechticů. Guy se dostal do konfliktu s Konrádem z Monferratu, pánem přístavu Tyros. Konrád ho odmítl do města pustit a uznávat dále jeruzalémským králem. Tento spor se více rozhořel po příjezdu Richarda I., který podporoval Guye, a Filipa II. jenž stranil Konrádovi. Roku 1190 zemřela královna Sybilla, manželka Guye de Lusignan, a část franské šlechty odmítala dále uznávat dědičné nároky Guye, neboť koruna se dědila po pokrevní linii královny Sybilly. Této situace využil Konrád, rozvedl se se svou ženou Theodorou a vzal si Sybillinu mladší sestru Isabelu.⁹⁷ Tímto sňatkem se Konrád stal titulárním jeruzalémským králem.

Aby se konflikt mezi šlechtici nerozšiřoval, došlo mezi Guyem a Konrádem k dohodě, že Guy se stane doživotně jeruzalémským králem, ale pak titul zdědí Konrád a jeho potomci. Toto řešení bylo pro obě strany přijatelné. Jediný, kdo ze situace vyšel poražen, byl Richard I., jehož hlavní snaha byla ovládnout Svatou zem. Richard tak v Konrádovi získal dalšího mocného soupeře. Část historiků se proto přiklání k možnosti, že za objednanou vraždu Konráda stál právě Richard. Druhým podezřelým byl Saladin, který se s Konrádem několikrát střetl a viděl v něm mocného a schopného protivníka schopného sjednotit Franky v boji proti muslimům.⁹⁸ Podle některých muslimských kronik, měl Sinána požádat o vraždu Saladin, ale oběťmi se měli stát Konrád i Richard I. Za tento čin mu měl sultán zaplatit deset tisíc zlatých mincí.⁹⁹

Třinácté století znamenalo pro křižáky i asasíny jejich závěrečné vzepětí před pádem. V této době dochází k posledním výpravám z Evropy iniciovaným hlavně francouzskými a anglickými feudály. Za důležitého hráče, přestože ne zcela úspěšného, lze považovat francouzského krále Ludvíka IX. Svatého. O tomto králi se zachovalo množství legend, vztahujících se k jeho několika tažením a bitvám,¹⁰⁰ ale také k jeho vztahu k asasínům a templářům. Některé záznamy dokazují,

⁹⁷ Isabela byla vdaná za Homfroie IV. z Toronu, ale její matka Marie Komnena za pomoci šlechticů, kteří jí byli věrní, zinscenoval jejich rozvod a pak následnou svatbu Isabely a Konráda. Tento svazek byl velmi kontroverzní, neboť Konrádova žena Theodora s ním ještě nebyla rozvedená, a tak byl Konrád označen za bigamistu. Navíc byl Konrád s Isabelou v blízkém příbuzenském vztahu skrze rod z Monferratu. Isabela byla jeho nevlastní sestra, takže se jednalo o krvesmilstvo.

⁹⁸ BURMAN, 1987, s. 127.

⁹⁹ FRANCIUS, 1969, s. 118–119.

¹⁰⁰ Do období Ludvíkova tažení do Svaté země spadají takové střety, jako byla bitva u Damietty a al-Mansúry roku 1249. Dále pak neúspěšná výprava do Tunisu, která ho stála život. WATERSON, James, *Sacred Swords: Jihad in the Holy Land 1097-1291*, London 2011, s. 163,

že po roce 1237 poslal Stařec z hory dva asasíny do Francie, aby se zbavili mladého Ludvíka IX., neboť uvažoval o vyslání další křížové výpravy na Východ. Za těchto okolností zasáhli do vývoje templáři pohybující se v blízkosti krále Ludvíka a zároveň hlavní iniciátoři výpravy. Asasíni a templáři mezi sebou udržovali informační síť a tento čin shledali templáři jako politicky nevýhodný a přesvědčili o tom i Starce z hory. Asasínský velmistr si tento akt tedy rozmyslel a poslal další dva členy řádu, aby této vraždě zabránili.¹⁰¹ Dva vrazi byli nakonec zastaveni v Marseille a posláni zpět do Sýrie s množstvím darů od francouzského krále, čímž započalo období občasné spolupráce s asasíny, především v oblasti získávání informací. Tato zpráva je také velmi důležitým dokladem, že asasíni operovali nejen na Blízkém východě, ale i v západní Evropě.

Ludvík IX. vytáhl v roce 1248 na sedmou křížovou výpravu, ale v Egyptě se setkal s vojenským neúspěchem a následným zajetím. Z něho byl vykoupen a odjel do Svaté země, kde ho navštívili emisaři asasínského velmistra. Ti přišli s požadavky pro francouzského krále, ale i římského císaře a maďarského krále, kteří setrvali ve Svaté zemi. Emisaři požadovali, aby panovníci platili řádu tribut výměnou za ochranu jejich života. Ludvík si uvědomoval, že je ve velkém nebezpečí pokud odmítne, a tak vyslancům navrhl další schůzku. Této schůzky se však již účastnili templářští rytíři poskytující králi ochranu před případným útokem asasínů. Jelikož nedošlo ke vzájemné dohodě, došlo ke svolání nového jednání na další den. Asasínští vyslanci byli posléze upozorněni templářskými rytíři, že jejich chování uráží francouzského krále, a pokud by Frankové neuznávali status ambasadora, čekalo by je za jejich chování shoení do moře. Asasíni se tedy vrátili na svou základnu v horách, odkud je velmistr vyslal zpět s množstvím darů pro Ludvíka IX.¹⁰²

Aby Ludvík poukázal, že si váží tohoto gesta, sám vyslal svého zástupce Yvese z Bretaně. Toto rozhodnutí se stalo klíčovým pro budoucí fransko-asasínské vztahy. Yves při návštěvě Starce z hory projevil velký zájem o nizárijskou doktrínu a učení. Při tomto zkoumání Yves objevil několik spisů zabývajících se křesťanským učením a zjistil, že asasínský velmistr se jejich studiem dlouhodobě

¹⁰¹ BURMAN, 1987, s. 128–129.

¹⁰² HODGSON, 2005, s. 247–248.

zaobíral. Yves se Starcem z hory vedl několik diskuzí a shledal, že některé křesťanské pasáže byly vypůjčeny a upraveny pro ismá'ílskou doktrínu.¹⁰³ Díky Yvesovo záznamům se dochoval alespoň zlomek informací o asasínských zásadách. Zároveň lze dokázat, že Yvesův pobyt s asasíny významně přispěl ke zlepšení a prohloubení vztahů s Franky v následujících dekadách.

¹⁰³ HODGSON, 2005, s. 247–248.

4.4 Zánik syrských asasínů

Závěr 12. století se stal koncem i pro všechny zúčastněné strany křížových výprav. Křesťanští vládci jako Raimond III. z Tripolisu, Baldwin IV. či Richard I. Lví srdce byli mrtvi a stejně tak i jejich spojenci a protivníci sultán Saladín a Rašíd ad-Dín Sinán. Následující 13. století mělo přinést zkázu každé bojující straně, neboť vzájemné nebezpečí, jež skýtaly bojující frakce, bylo překonáno příchodem nových mocenských hráčů, Mongolů a Mamlúků.

Poté, co Sinán zemřel, na jeho místo již nenastoupil žádný stejně schopný vůdce. Jména a informace o dalších asasínských lídrech v Sýrii jsou pouze kusé, bez konkrétního datování.¹⁰⁴ Syrští asasíni tak ztratili svou nezávislost a opět se dostali pod vliv Persie. Alamútský vládce Hasan III. se stal opět hlavou celé nizárijské komunity. Stěžejní zlom v politickém postavení asasínů nastal roku 1211, kdy se Hasan III. odklonil od doktríny, vyhlásil návrat k dodržování šarie a následně vyhlásil politickou alianci s Abbásovci.¹⁰⁵ Roku 1213 došlo k poslední politické vraždě mladého Raimonda z Antiochie, syna knížete Bohemunda. Ten se stal obětí mocenského boje o Antiochii mezi řádem johanitů a templářů, fakticky mezi Leem z Arménie a Bohemundem z Antiochie, jejichž boj řády podporovaly. Je pravděpodobné, že johanité si u asasínů objednali vraždu Raimonda, aby oslabili jeho otce Bohemunda. Tento čin vyústil v pronásledování asasínů Franky, kteří se obrátili o pomoc k sunnitským vládcům. Antiochijský kníže reagoval na vraždu syna dobytím asasínského hradu al-Khawabi. Asasíni se následně stáhli a žádali o pomoc damašského místodržícího az-Zahira, jemuž se podařilo uklidnit situaci mezi nizáriji a Franky.¹⁰⁶

Následující dekády 20. a 30. let 13. století se nesly ve znamení politického manévrování syrských asasínů mezi Alamútem, křížáky a sunnitskými vůdci. Navenek si syrská enkláva držela stálou nezávislost na Persii a podnikala vlastní politické kroky, v případě potřeby se ale odkazovali na vedení v Alamútu a nutnost jednat s jejich nadřazeným vůdcem. To se projevilo během další křížové výpravy, když se Fridrich II. pokusil vyjednat s asasíny mírové podmínky. Syrské vedení žádost přijalo, ale pouze pokud to schválí alamútský velmistr, čímž se zbavili

¹⁰⁴ BURMAN, 1987, s. 119.

¹⁰⁵ WASSERMAN, 2004, s. 137.

¹⁰⁶ LEWIS, 2005, s. 128.

problému celou záležitost řešit. Díky nesouhlasu křesťanské šlechty z těchto jednání sešlo.¹⁰⁷ V roce 1230 syrští asasíni pomáhali johanitům v mocenském boji proti Bohemundu IV. Bohemundova rodina si proto stěžovala u papeže Řehoře IX. a označila spojenectví asasínů a johanitů za nábožensky nepřijatelné. Papeže tato informace pobouřila a napsal svým podřízeným, arcibiskupovi z Tyru a biskupům v Sidonu a Bejrútu, aby johanité a templáři rozvázali jakékoliv spojenecké aliance s asasíny.¹⁰⁸ Snaha syrských nizárijců vyvázat se z poplatků odváděných křesťanským vojenským řádům vytvořením spojeneckého svazku tak byla i v následující dekádě marná.

Rok 1256 se stal mezníkem v asasínských dějinách. Pověstmi opředený nedobytný Alamút v Persii padl pod útokem mongolských armád.¹⁰⁹ Dva roky na to velký chán Mangu zemřel a jeho bratr, v čele mongolské armády v Sýrii, se stáhl do Persie. Území kdysi ovládané perskými asasíny bylo zcela podmaněno a jejich moc zlomena, což předznamenalo i úpadek jejich syrské větve. Zbytek mongolské armády zůstávající v Sýrii získal pod velení Ket-Buqa.

Druhými silou ovládajícími Blízký východ se stali Mamlúci. Tito dřívější služebníci ajjúbovských sultánů se dostali k moci po roce 1249, když zemřel poslední ajjúbovský sultán as-Sálih.¹¹⁰ Jeho vdova Šadžaraddurr se nechala prohlásit královnou a zosnovala vraždu nevlastního syna, jenž se měl stát nástupcem. Její moc ale nebyla upevněna, a tak jí káhirska šlechta donutila ke sňatku s Aj-Begem. V roce 1257 královna Šadžaraddurr zavraždila svého manžela Aj-Bega a následně byla ubita jeho otroky. Na uvolněný káhirský trůn nastoupil jejich dědic princ Kutuz. Ten vládl jen krátce do roku 1260, kdy ho dal zavraždit jeho schopný generál Bajbárs, jenž po něm převzal vládu.¹¹¹

V roce 1260 se střetly mongolské a mamlúcké armády pod velením Ket-Buqa a Bajbárse v bitvě u Ain Julat nedaleko Nazaretu, jež ukončila mongolskou expanzi v Sýrii. Do této bitvy zasáhli i syrští asasíni, kteří společně s dalšími muslimskými

¹⁰⁷ WASSERMAN, 2004, s. 137.

¹⁰⁸ DAFTARY, *The Assassin Legends*, 2001, s. 75–76.

¹⁰⁹ DAFTARY, *The Ismā'īlīs*, 2007, s. 392–394.

¹¹⁰ TYERMAN, 2012, s. 778.

¹¹¹ Dynastie Mamlúků vládla v Egyptě až do roku 1517, kdy byli poraženi Osmany. HROCHOVÁ, HROCH, 1975, s. 265–267.

silami přišli na pomoc Mamlúkům.¹¹² Vítězství Bajbárese z něj učinilo nejsilnějšího protivníka v budoucnu úspěšně odolávajícímu asasínům, ale především křižákům.

Bajbársovo vztah k asasínům se v průběhu let měnil. Nejprve se z obou stran stali spojenci, ale se snahou egyptského sultána konsolidovat Sýrii se obě skupiny dostaly do střetu. Roku 1265 sultán přinutil asasíny odvádět mu daně z poplatků placených místní nobilitou asasínům. Zároveň došlo ke změně ohledně johanitů, jimž platili poplatky asasíni. Bajbárs johanity porazil a poplatek od asasínů si přivlastnil. Od roku 1270 se řád dostal zcela pod správu Bajbárese. Ten začal do pozic vůdců dosazovat své stoupence a sympatizanty.¹¹³ To se mnoha přívržencům nezamlouvalo, a proto se rozhodli egyptského sultána odstranit. Již roku 1271 došlo ke spiknutí s cílem Bajbárese zavraždit. Prozrazením této revolty zaujal sultán vůči nizárijcům nekompromisní postoj. Během pár let došlo k odstranění asasínů ze všech vůdčích funkcí. Jejich slavné syrské pevnosti byly dobyty a obsazeny feudály, kteří byli loajální Bajbársovi. Poslední hrad Kahf padl roku 1273, čímž končí i řád asasínů jako samostatný mocenský celek.¹¹⁴

Bajbárs se však s asasíny rozhodl vypořádat jinak než Mongolové, kteří je zcela vyhladili. Sultán přijal mnohem výhodnější řešení a nechal asasíny přebývat na svém území jako loajální poddané. J. Wasserman ve své knize napsal: „Od té doby často působili jako žoldáci egyptských pánů. Krutou ironií dějin nakonec vraždili pro peníze a pomluva se stala skutečností.“¹¹⁵ Jejich konec se tak stal odrazem legendy, jež o nich vznikla již za jejich života.

Pádem asasínů došlo k eliminaci jedné z hlavních sil období křížových výprav. Hlavním protivníkem Bajbárese tak zůstali už pouze křesťanští feudálové čekající stejný konec. Po roce 1271 Mamlúci zabrali důležité křižácké hrady, čímž je zbavili podílu na moci. Anglický princ Eduard stojící v čele osmé křížové výpravy uzavřel se sultánem Bajbársem mírovou smlouvu, jež umožnila přežít křesťanskému panství v zámoří další dvě dekády. Tento čas však nebyl Franky využit k upevnění posledních pozic, ale k mocenskému boji o zbytky území, jež zůstaly z Jeruzalémského království. Sultán Bajbárs zemřel roku 1277 a na jeho místo

¹¹² BURMAN, 1987, s. 120.

¹¹³ LEWIS, 2005, s. 131.

¹¹⁴ FRANCIUS, 1969, s. 144.

¹¹⁵ WASSERMAN, 2004, s. 139.

nastoupil Qaláún al-Málik. Ten roku 1282 nabídl Frankům další příměří, aby mohl účinněji vzdorovat mongolské invazi pod vedením chána Hülegüho. Křižácké řády, které jako poslední vojenská síla mohly vzdorovat nebezpečí Mamlúků, se zapletly do vnitropolitických bojů v Tripoliském hrabství, což je zcela vyčerpalo. Po smrti sultána al-Málíka v roce 1290 nastoupil jeho syn al-Ašraf. Ten už pouze dokončil to, co zahájil jeho otec a děd. Provedl konečné zúčtování s Franky. Templářům se podařilo přežít asasíny o dvě dekády, než také padli. Tyto dvě velmi podobné vojensko-náboženské skupiny stojící původně na opačných stranách konfliktu tak čekal zcela stejný osud. Poslední křesťanskou výspou ve Svaté zemi se stal přístav Akkon, který padl 28. května 1291, čímž skončilo křesťanské panství na Blízkém východě.¹¹⁶

¹¹⁶ Poslední lokální državy kolem Tortosy vyklidili křižáci do srpna roku 1291 a následně se stáhli na Kypr a do Evropy. Pád Akkonu je považován za konec křesťanských států v Palestině. TYERMAN, 2012, s. 808–811.

4.5 Hradý asasínů v Sýrii

Etablace a následná konjunktura syrských asasínů závisela na jejich schopnosti ovládat rozsáhlá území. To se jim dvě staletí efektivně dařilo skrze množství pevností a hradů, které se jim podařilo odkoupit a častěji vojensky ovládnout. Mnoho z těchto opevněných lokalit během dekad měnilo své vlastníky, jimiž se kromě asasínů stávaly rytířské řády a sunnitští vládci. Celkově se jednalo o více než 15 různě rozsáhlých strategických pevností. Hlavní asasínské základny se nalézaly v pohoří Džabal Nusairi. Z dnešního pohledu se většina hradů nachází na hraničním území mezi Libanonem a Sýrií.

Za nejdůležitější lze označit obranné tvrze Báníjás ležící na cestě mezi Jeruzalémem a Damaškem, jež asasíni drželi pouze po krátkou dobu, dále pak Qadmus a Masjaf. Hrad Masjaf, hlavní sídlo asasínů, nalézající se nedaleko správního centra Hamá, byl zároveň protiváhou největšího křižáckého hradu Krak des Chevaliers. Pevnost Báníjás naproti tomu bránila expanzi templářů z hradů Chastel Blanc, Tortosa a Chastel Ruge. Oblast asasínského vlivu limitovali jejich sousedé – na severu se rozkládalo knížectví Antiochie a na jihu hrabství Tripolis a Jeruzalémské království. Tato delikátní situace vedla k tomu, že hradý a města přecházela do různých rukou podle dočasné moci místních vládců, které vedl zájem či nezájem jejich vzdálených pánů vytvářejících rovnováhu moci ve formě nesourodých aliancí.¹¹⁷

Asasínské hradý se staly neustálou hrozbou pro nejbližší sunnitské vládce kontrolující města Hamá, Homs, ale i vzdálenější Aleppo a Damašek. Tito vládci, ať často spojenci, si nikdy nemohli být jisti, zda v případě změny aliancí nedojde k útoků asasínů na jejich pozice nacházející se často v těsné blízkosti pevností. Asasínské tvrze vzbuzovaly obavy a údiv už v dobách svého vzniku. Arabský kronikář Dimashki, žijící na přelomu 13. a 14. století, vytvořil kompletní popis syrských asasínských hradů.¹¹⁸ Za nejdůležitější se považoval Masjáf, kde od roku 1140 sídlil velmistr řádu, popisovaný jako místo s mnoha zahradami a studněmi.¹¹⁹

¹¹⁷ RAPHAEL, Kate, *Muslim Fortresses in the Levant: Between Crusaders and Mongols*, New York 2011, s. 36, 228.

¹¹⁸ BURMAN, 1987, s. 104.

¹¹⁹ DAFTARY, *The Assassin Legends*, 2001, s. 67.

Zároveň, díky jeho pozici, z něj šlo snadno kontrolovat města Hamá a Homs, čímž se stal nedocenitelným.

Pobřežní hrad Báníjás, známý též pod názvem Qal'at al-Numrud, hrál v asasínských dějinách krátkou, ale důležitou roli. Báníjás byl strategickým bodem na cestě mezi Damaškem a přístavem Tyros. Jednalo se o první pevnost, kterou nizárijci získali v roce 1126 od damašského vládce Tugtugina. Ačkoliv postrádal přirozenou přírodní fortifikaci, během tří let, kdy ho asasíni drželi, došlo k rozsáhlé výstavbě příkopů a obraných zdí, uvnitř nichž vyrostlo hospodářské zázemí. Roku 1129 Báníjás změnil majitele, když ho získal jeruzalémský král Baldwin II. od asasínů výměnou za jejich ochranu. Tato dohoda však nebyla dodržena a Baldwin II. se po obsazení pevnosti a města vypořádal s asasíny při velkém masakru celé komunity. Pevnost pak zůstala několik desetiletí v křesťanských rukách až do roku 1164, kdy ji dobyl Núr ad-Dín.¹²⁰

V dobách největší asasínské moci a vlády Sinána došlo ke stavebním úpravám spravovaných pevností. Hrady neměly pouze ochranný a obranný účel, ale staly se i důležitými správními a ekonomickými středisky. Často se rozrůstaly v malá fortifikovaná města.

Každá pevnost se skládala z pěti středisek, či částí, z nichž každá měla svou specifickou funkci. Zásadní centrum náboženského řádu, ale i obrany, byla citadela tvořící srdce pevnosti. Další částí byla tzv. obytná čtvrť, kde měl své sídlo správce či vládce hradu a využívala se pro soukromé účely. Třetí okrsek obsahoval mešitu, náboženskou školu – *madrasu* a trh, kde se odehrávala většina veřejného života. V případě asasínů se jednalo o místo, v němž byl situován tzv. Dům propagandy. Největší část pevnosti zaujímal residenční část, kde žili vojáci, obchodníci a ostatní osadníci. Poslední část se nacházela mimo obranné hradby. Zde přebývali obchodníci putující s karavanou, nomádi a také ženy, které měli do asasínských pevností povolený, ale omezený přístup.

Držba obranných pevností se stala prioritou nejen pro asasíny, ale i pro křížácké řády jako templáři a johanité. Jejich význam se stal nezpochybnitelný po celou dobu křížových výprav, kdy tvořili správní, obchodní i obranná centra, pod něž spadaly rozsáhlé oblasti. Schopnost získat a udržet si tyto

¹²⁰ BURMAN, 1987, s. 106–107.

hrady byla nejen otázkou přežití řádu asasínů, ale i získáním patřičné prestiže v mocenské politice.

5. Asasínské legendy

Za dobu existence řádu asasínů se kolem jejich společenství vytvořilo množství legend dávajících přežití výrazu asasín až do dnešních dob. O tajemné skupině nájemných zabijáků, jak si je představujeme dnes, nám zanechali zprávy nejen arabští kronikáři, ale i křesťanští autoři a cestovatelé, jež sekta fascinovala. Přesto je dnes těžké určit, zda se všechny předkládané informace zakládají na pravdě, či jsou jen výplodem autorovi představivosti. Asasínům je v kronikách dopřávána pozornost zejména pokud svým chováním zasáhli do vývoje událostí. Nesmíme však zapomenout, že tyto zprávy nám zanechali nepřátelé či dočasní spojenci asasínského řádu. Většina spisů, které zaznamenali sami nizárijci, byla po jejich pádu zničena a ztracena, proto některá období dějin řádu jsou dodnes nezmapovaná a plná dohad.

První záhadou je původ samotného jména asasín, které se zachovalo až do dnešních dob v souvislosti s nájemnými úkladnými vrahy ochotnými pro splnění svého úkolu zemřít. V tomto významu jméno asasínů přetrvalo především díky křesťanským kronikářům, již střípky znalostí o sektě přenesli do tehdejší středověké Evropy. Je až s podivem, jak hluboce byla zakořeněna představa o bezcitných asasínech, která utvářela tajemnou legendu po celá následující století. Otázkou je, proč se v kronikách neujal výraz nizárijští ismá'ílité, z něž se sami asasíni považovali. Zkomolenina slova pravděpodobně vznikla z francouzského či latinského přepisu arabského výrazu *hash-ishiyun* vyjadřujícího kuřák hašiše v širším kontextu ten, kdo požívá hašiš. Dnes je tato teorie většinou vědců zamítána a přiklání se k mnohem logičtějšímu vysvětlení jména, podle něhož je název asasíni odvozem od *asās*, což má přeneseně znamenat základ víry. Přesto na vznik a původní význam slova asasíni dodnes existuje mnoho rozdílných názorů.¹²¹

Jednou z nejrozšířenějších pověstí v západních kronikách je příběh o tzv. hlubokém skoku či též skoku smrti. Podle této legendy se jednalo o jednu z mnoha zkoušek věrnosti, již museli někteří věrní následovníci absolvovat, aby dokázali svou plnou poslušnost velmistrovi a řádu. Tato fanatická loajalita později velmi fascinovala západní cestovatele, díky čemuž se zachovala až do dnešních dnů. Když v roce 1194 cestoval jeruzalémský král Jindřich

¹²¹ BURMAN, 1987, s. 69–70, 133–134.

ze Champagne do Antiochie jeho cesta vedla přes území asasinů. On a jeho doprovod se střetli s vyslanci Starce z hory, který nastoupil po smrti Sinána, a pozvali Jindřicha na hrad al-Kahf. Král toto pozvání přijal, čímž dal vzniknout slavné legendě. Poté, co si oba vůdci vyměnili zdvořilostní přivítání a občerstvili se, Stařec z hory chtěl předvést oddanost svých následovníků a dokázat tím Jindřichovi, že jeho rytíři nemají tolik morálky ani statečnosti jako asasíni. Z davu svých věrných vybral Stařec z hory dva stoupence a přikázal jim odejít do nejvyšší věže v pevnosti a skočit z ní dolů. Oba přívrženci tak učinili a skokem z věže se zabili o hradní skály. Král byl činem zaskočen a odmítl Starcovu nabídku vše zopakovat s asasíny, jež vybere sám Jindřich. Ten toto předvedení loajality odmítl se slovy, že jeho rytíři opravdu nedosahují oddanosti asasínských stoupců.¹²²

Pro asasíny byla čest a povinnost zemřít při konání svého úkolu – vraždy. Za tento skutek vykonaný pro víru se jim mělo dostat nového života stráveného v ráji plném radostí. Pokud se některý z asasinů vrátil z mise živ, ale jeho druhové při ní zemřeli, jeho matka si na znamení hanby ostříhala vlasy a začernila tvář, aby ukázala, že je rodina jeho přežitím zostuzena.

Asi nejznámějším evropským cestovatelem a dobrodruhem, jenž se měl setkat s asasíny, se stal Marco Polo. Ten ve své knize *Milión* vylíčil své životní zážitky z cest do Orientu a na Dálný východ. Dnes je pravost spisu značně zpochybňována, stejně jako jeho autobiografie, ale množství informací bylo vylíčeno pravdivě. Mladý Marco Polo měl v 70. letech 13. století cestovat z Benátek na Východ do neprobádaných krajů, kde se měl setkat i s příběhy o asasínech a dokonce navštívit tzv. Údolí asasinů v Persii a jejich sídlo Alamút.¹²³ Polo popsal, jak ho Stařec z hory vzal do tajných zahrad plných průzračných potoků, vína a medu, kde přebývaly překrásné dívky a popsal ho jako ráj.¹²⁴ Zároveň ve své knize psal o užívání hašiše asasíny a jejich nekonečné loajalitě k velmistrovi. Zde vznikly ty nejznámější legendy, které pak středověká Evropa přijala za své a udržovala je při životě skrze literární díla prozaiků a básníků až do dnešních dnů.

¹²² DAFTARY, *The Assassin Legends*, 2001, s. 105–106.

¹²³ STARK, Freya, *The Valleys of the Assassins and Other Persian Travels*. New York 2001, s. 11–14.

¹²⁴ POLO, 1989, s. 39–40.

6. Závěr

Nizárijští ismá'ílité vznikli ve svém prvopočátku jako další z mnoha odnoží islámského náboženství. Přesto přetrvávajícím odkazem do dnešní doby nezůstala jejich doktrína, ale obraz vraždícího bojovníka. Při bližším zkoumání se však asasíni jeví jako mnohostranné společenství. Nebyli pouze duchovní a válečníci, projeví se též jako schopní vůdci, politici, špióni, učitelé a ekonomové zajišťující správu rozlehlých horských oblastí.

Nizárijští ismá'ílité na počátku představovali hlavně náboženskou skupinu, jejímž cílem bylo předat lidu skrze učení jejich chápání světa. To však vyžadovalo nejen rozsáhlé náboženské vědomosti, ale i schopnost vázat na sebe schopné a oddané následovníky, jenž by svého učitele a mistra nikdy nevyzradili ani za cenu vlastního života. Tento základ jejich existence vyjadřující nesouhlas s tradičními Sunnity je postavil do pozice nepřátel, kteří nejen že hlásali odlišnou náboženskou doktrínu, ale především se snažili podlomit moc sunnitských vládců.

Právě permanentní ohrožení nizárijců z nich vytvořilo schopné diplomaty a válečníky zajišťující nejen rozšiřování víry, ale i rozkvět měst a horských pevností, z nichž se stala důležitá správní a obchodní centra. Přesto byl jejich počet zanedbatelný v porovnání s tehdejšími majoritními skupinami, a tak pocit neustálého ohrožení a historické okolnosti daly vzniknout účinnému obrannému nástroji – politické vraždě. Pro asasíny vražda představovala možnost oslabit protivníka, ale bez nutnosti dlouhodobého vyčerpávajícího vojenského konfliktu, který by je stál životy mnoha následovníků, ale s nejistým výsledkem. Naopak nepřátelé velmi brzy pochopili, že pokud vlastní zájmy budou v opozici se záměry asasínů, prakticky nic je nemůže ochránit před fyzickým odstraněním jejich osob. V celkovém výsledku to však znamenalo, že pár desítek politických vražd mělo prakticky stejný účinek jako dvě století trvající válečné střety.

Vztah asasínů k ostatním náboženským a etnickým skupinám podléhal velké proměnlivosti. Primárně se chápali především jako opozice sunnitů, jež je považovali za heretiky. Pro příchozí křížáky představovali hlavně nevěřící nepřátelé. Dvě století trvající soužití těchto tří skupin ale ukázalo, že víra byla odsunuta do pozadí a hlavním principem spolupráce a nepřátelství se stala schopnost přežít a upevnit svou moc. Asasíni vybudovali svou politickou pozici mezi arabským

obyvatelstvem na nábožensko–sociálním základu v mnohém překračujícím tehdejší chápání sunnitské společnosti. Jednalo se hlavně o postoj k člověku jako individualitě, kterou nizárijci považovali za neadekvátní a podle jejich chápání se jedinec musí obětovat pro prosazení větších cílů a dobro většiny. To vyjadřovala jejich asketická výchova s cílem vytvořit oddané služebníky ochotné zemřít pro splnění úkolu – realizaci politické vraždy.

Poté, co se vůdcem asasínů stal Hassan-i-Sabbáh, došlo k vzestupu sekty, jenž zapříčinil úpadek tehdejších egyptských Fátimovců a nejednotnost Seldžuků. V tomto prostředí nebylo pro nizárijce těžké zvolit si stranu a využívat podpory a ochrany šíitských Fátimovců. Zcela nová situace nastala poté, co do Svaté země přicházejí křižáčtí rytíři a utvářejí zde slabé, ale státotvorné celky. Asasíni, kterým se podařilo za přispění znesvářených sunnitských vládců obsadit klíčové pozice v syrských horách, se tím dostali do střetu těchto skupin, z něhož vyšli jako důležitý spojenec i protivník představující jazýček na vahách období křížových výprav. Především tato epocha středověku ukázala, že síla spojenectví a mocenské nepřítelství se staly zásadnějšími než víra. Asasíni představovali pro mnoho státníků záchranu i smrt. Právě jejich éra dala vzniknout politické vraždě jako účinnému a rychlému řešení konfliktů s cílem oslabit protivníka. Dlouho trvající válečné střety tak byly eliminovány na odstranění vůdčí osobnosti, kterou bylo náročné nahradit.

Vše výše jmenované pouze poukazuje na zcela jiné chápání politických struktur ze strany asasínů postupně připravovaných na dosažení nejvyšší pozice v řádu. Sunnitě i Frankové naopak nebyli schopni nahradit usmrčené vůdce adekvátními nástupci, což se stalo jejich slabinou, jíž využili právě asasíni k podlomení moci protivníků. V době křížových výprav došlo mezi křesťanskými rytíři k vytvoření skupiny bojovníků, jež zastávala v mnohém podobné principy a struktury jako asasíni. Jednalo se o tajemné templáře, náboženský řád založený na nábožensko-vojenském základu s cílem ochraňovat poutníky ve Svaté zemi.

Asasíni a templáři se díky své uzavřenosti stali záhadným fascinujícím sdružením, ale i pobuřujícím tehdejší společností. Oba celky založené na přísné doktríně a iniciačních obřadech vytvářely pověst božích bojovníků umírajících pro víru a obdařených zvláštními schopnostmi. Tyto legendy podložené rozsáhlou mocí řádů a disponovaným finančním kapitálem stavěly asasíny i templáře

do pozice obávaných a nenáviděných spojenců. To se projevilo v době pádu, kdy se s nimi jejich páni vypořádali po svém. Perští asasíni byli zcela rozvraceni Mongoly a odešli do Indie. Asasíny v Sýrii čekal osud nájemných žoldáků mamlúckých pánů. Nejkrutější budoucnost byla přichystána pro templáře, označené Filipem IV. a papežem Klimentem V. za kacíře, exkomunikované a popravené. Právě tato jejich podobnost z nich v době křížových výprav učinila vzájemně se respektující nepřátele, kteří se nikdy neutkali v přímém boji proti sobě. Dnešní historici se domnívají, že stejně tak jako zásady rytířského chování exportovaného z Blízkého východu po kruciádách do Evropy, došlo k podobnému jevu u templářů, kteří si osvojili od asasínů podstatu tajných organizací.

Odkaz asasínů – nizárijských ismá'ílitů přetrval až do dnešních dnů. Poté, co na konci 13. století zanikají svobodné asasínské državy, přesunuli se přeživší členové do oblasti Indie, kde setrvávají dodnes. Jejich poslání a úkol se však podstatně změnil a z vraždících bojovníků za víru jsou dnes především ochránci náboženského odkazu jejich předchůdců. Sekta si i nadále uchovala mnoho ze své tajuplnosti a i svou exkluzivitu. Pro evropskou kulturu je odkaz asasínů zcela odlišný. Již středověcí kronikáři byli řádem tak fascinováni a zároveň neschopni dopátrat se pravdy, že kolem těchto bojovníků vytvořili aureolu mystiky a legend. Díky tomu pro Západ zůstanou asasíni pravděpodobně navždy chápáni jako fanaticky oddaní žoldáci požívající drogy a plnící rozkazy svého pána.

7. Seznam použité literatury

Primární zdroje:

1. GABRIELI, Francesco, *Křížové výpravy očima arabských kronikářů*, Praha 2010.
2. IBN AL-AṬĪR, *The Chronicle of Ibn Al-Athīr for the Crusading Period from Al-Kāmil Fī'l-ta'*
3. POLO, Marco, *Milión neboli o zvycích a poměrech ve východních krajinách*, Praha 1989.
4. VILÉM z Tyru, *A History of Deeds Done Beyond the Sea, I., II.*, Columbia University Press 1943.

Sekundární zdroje:

1. BRIGDE, Antony, *Křížové výpravy*, Praha 2013.
2. BURMAN, Edward, *The Assassins: Holy Killers od Islam*, London 1987.
3. DAFTARY, Farhad, *A Short History of the Ismailis*, Edinburgh 1999.
4. DAFTARY, Farhad, *The Assassin Legends: Myths of the Isma'ilis*, New York 2001.
5. DAFTARY, Farhad, *The Ismā'īlīs: Their History and Doctrines*, Cambridge 2007.
6. FRANZIUS, Enno, *History of the Order of Assassins*, New York 1969.
7. HILLENBRAND, Carole, *The Crusades: Islamic Perspective*, Edinburgh 1999.
8. HINDLEY, Geoffrey, *Saladin: Hero of Islam*, London 2010.
9. HODGSON, Marshall Goodwin Simms, *The Secret Order of Assassins: The Struggle of the Early Nizārī Ismā'īlīs Against the Islamic World*, Philadelphia 2005.
10. HROCHOVÁ, Věra, *Křížové výpravy ve světle dobových kronik*, Praha 1982.
11. HROCHOVÁ, Věra, HROCH, Miroslav, *Křížáci v Levantě*, Praha 1975.
12. KÖHLER, Michael, *Alliances and Treaties between Frankish and Muslim Rulers in the Middle East*, London 2013.
13. LEWIS, Bernard, *The Assassins: A Radical Sect in Islam*, London 2005.
14. MAALOUF, Amin, *The Crusades Through Arab Eyes*, New York 1989.
15. MAYER, Hans Eberhard, *Dějiny křížových výprav*, Praha 2013.
16. MONTEFIORE, Simon Sebag, *Jeruzalém: Dějiny svatého města*, Praha-Plzeň 2003.

17. RAPHAEL, Kate, *Muslim Fortresses in the Levant: Between Crusaders and Mongols*, New York 2011.
18. RUNCIMAN, Steven, *A History of Crusades I., II.*, Cambridge 1987.
19. SMAIL, R. C., *Crusading Warfare 1097–1193*, Cambridge 1995.
20. STARK, Freya, *The Valleys of the Assassins and Other Persian Travels*. New York 2001.
21. TYERMAN, Christopher, *Svaté války: Dějiny křížových výprav*, Praha 2012.
22. WASSERMAN, James, *Templáři a asasínové: Nebeští bojovníci*, Praha 2004.
23. WATERSON, James, *Sacred Swords: Jihad in the Holy Land 1097-1291*, London 2011.
24. WILLEY, Peter, *The Castles of the Assassins*, London 1963.
25. WILLEY, Peter, *Eagle's Nest: Assassin Castles in Iran and Syria*, New York 2005.
26. ZAKKĀR, Suhayl, *Emirate of Aleppo: 1004–1094*, Michigan University Press 1971.

Internetové zdroje:

1. MIZRA, Naseeh Ahmed, *Rasid ad-Din Sinán*, online, cit. 30. 3. 2014 z <http://www.alamut.com/subj/ideologies/alamut/mirza-Sinán.html>

Zdroje obrazové přílohy:

1. Obrázek 1. Seldžudská říše a asasínské državy kolem roku 1140, online, 20. 4. 2014 z <http://forums.taleworlds.com/index.php?topic=262006.0>
2. Obrázek 2. Politické celky a etnické skupiny na Blízkém východě v polovině 12. Století, HROCHOVÁ, Věra, HROCH, Miroslav, *Křižáci v Levantě*, Praha 1975, s. 24.
3. Obrázek 3. Mapa křižáckých států ve Svaté zemi, online, 20. 4. 2014 z <http://www.washburn.edu/cas/history/stucker/Eurasia1200Essay.html>
4. Obrázek 4. Mapa asasínských a křižáckých hradů, BURMAN, Edward, *The Assassins: Holy Killers od Islam*, London 1987, s. 103.
5. Obrázek 5. Ruiny hradu Alamút na skalním ostrohu v Íránu, online, 20. 4. 2014 z http://dome.mit.edu/bitstream/handle/1721.3/59424/151150_cp.jpg?sequence=1

6. Obrázek 6. Citadela v Aleppu, online, 20. 4. 2014 z <http://islamic-arts.org/2012/aleppo---architecture-and-history/>
7. Obrázek 7. Hrad Masjáf, online, 20. 4. 2014 z <http://moblog.net/view/904782/masyaf-the-castle-of-the-sect-of-hashishin-assassins>
8. Obrázek 8. Hrad Qadmús, online, 20. 4. 2014 z <http://simerg.com/literary-readings/great-moments-in-ismaili-history-ismaili-castles-in-syria/>
9. Obrázek 9. Ruiny hradu al-Kahf, online, 20. 4. 2014 z <http://simerg.com/literary-readings/great-moments-in-ismaili-history-ismaili-castles-in-syria/>
10. Obrázek 10. Hrad al-Khawabi , online, 20. 4. 2014 z <http://simerg.com/literary-readings/great-moments-in-ismaili-history-ismaili-castles-in-syria/>
11. Obrázek 11. Hassan-i-Sabbáh a Rašíd ad-Dín Sinán podle představ cestovatelů, online, 20. 4. 2014 z <http://moblog.net/view/904782/masyaf-the-castle-of-the-sect-of-hashishin-assassins>
12. Obrázek 12. Saladín získává jeruzalémský kříž, Chronica Majora, Matthew Paris (ca. 1200–1259), online, 20. 4. 2014 z http://blog.metmuseum.org/penandparchment/exhibition-images/cat410r3c_49h/
13. Obrázek 13. Král Richard I., 17. století, online, 20. 4. 2014 z <http://www.britroyals.com/images/richard1.jpg>

8. Resumé

Religious- military order of Nizari Isma'ilis, better known as Assassins, was one of the most important political participants controlling events in the Middle East in the period between the late 11th to the 13th century. This sect, which soon after began to break its formation down the Persian and Syrian branch, entered into history through contract of killing influential people, which had the power to eliminate opponents. Their different religious doctrine existence expressing disagreement with traditional Sunnis put them in the position of the enemy, who were trying to undermine the power of the Sunni rulers. Syrian Assassins became, together with the Seljuks and the Crusaders, another force that shaped the situation in the Holy Land. They often became the tip on the scales bringing victory to one side or the other by formation of alliances or fight with opponents. Assassins were also becoming a dedicated group through their religious doctrine whether they did not belong to Christians and neither to the majority of Sunni Islamic community.

The work charts the gradual reputation, sect's doctrine and hierarchy, with an emphasis on the Syrian branch, which played an important role during the Crusades and significantly interfered to their results. At the same time it deals with the relationship between the Assassins and their opponents, whether from the ranks of the Crusaders and the Muslims. This paper introduces the main leaders of order and their motives leading to the realization of political killings. Furthermore legends of the Assassins and their impact on the ideas of European travellers about the mysterious community holding quantity mountain strongholds were also investigated.

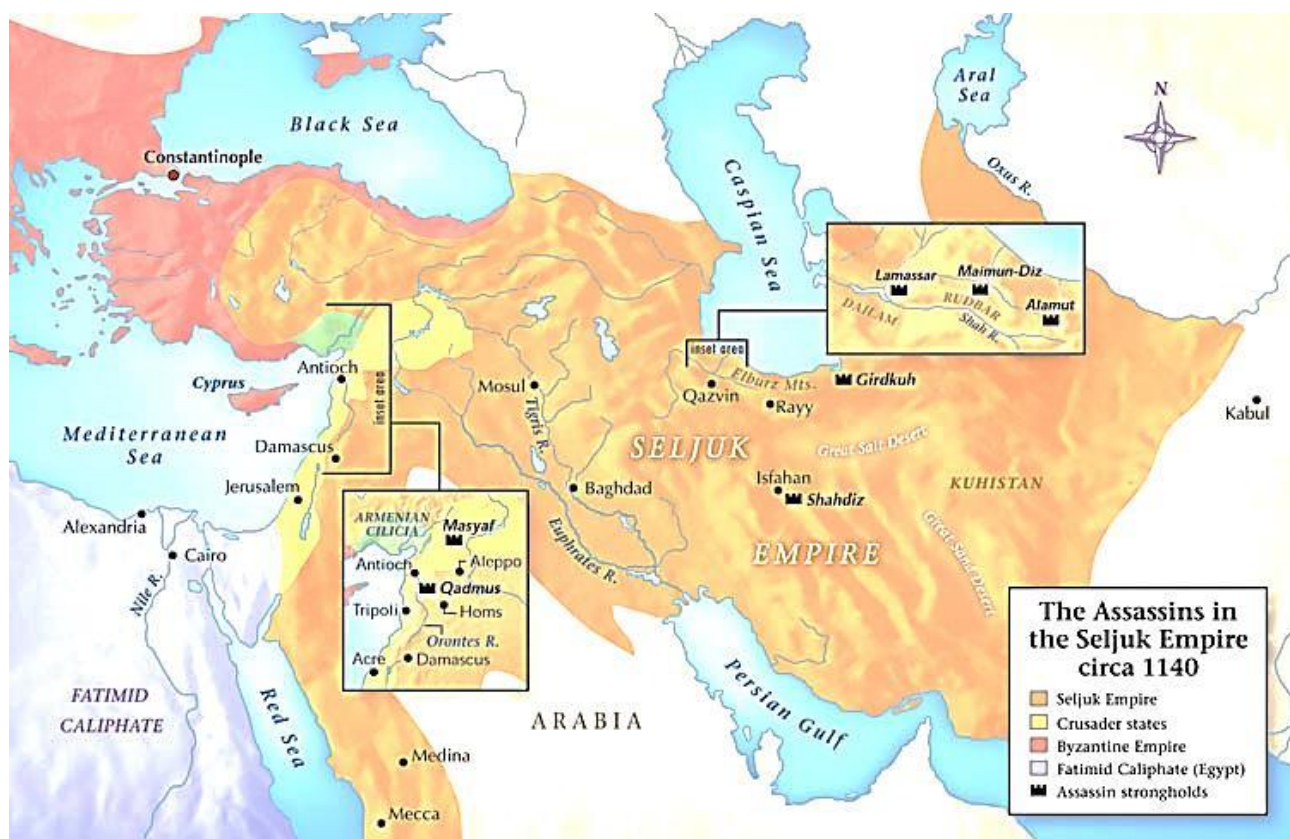
It was a threat to Nizari that entrenched them into a capable diplomats and warriors ensuring not only the expansion of faith, but also flourishing cities and mountain fortress, which became important administrative and commercial centres. Nevertheless, their number was negligible compared with the majority groups, and so the feeling of constant threat and historical circumstances gave rise to an effective defence tool - political murder. From the point of view of Assassins, murder had the possibility to weaken the enemy, but without long-term comprehensive military conflict that would cost the lives of many followers with an uncertain outcome. On the contrary, the enemy realized very soon that if their own interests are in opposition to the intentions of Assassins, practically nothing can protect them against physical removal of

their people. In general result, it meant that a few dozen of political killings had virtually the same effect as two centuries of war conflicts.

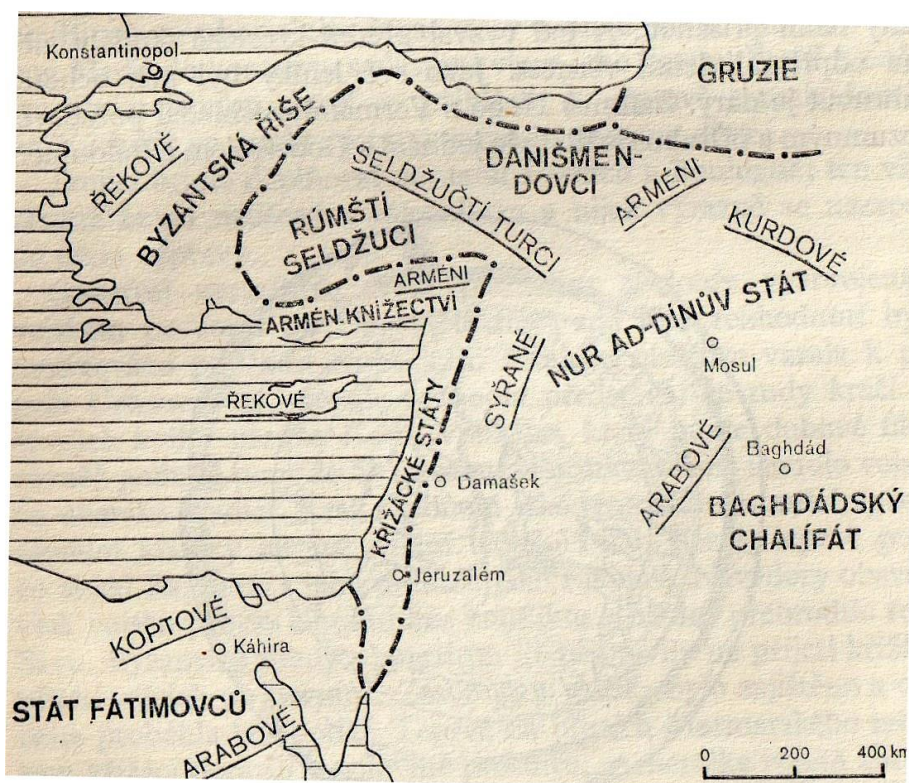
After the end of the 13th century independent Assassin's dependencies disappear, the surviving members moved to India. For European culture, the given legacy of the Assassins is depiction of capable and dedicated killers. Early medieval chroniclers were so riveted by an order and unable to fathom the truth at the same time that they created the aureole of mysticism and legend around these fighters. The Assassins would probably be seen as fanatically loyal mercenaries enjoying drugs and fulfilling the orders of his master forever.

9. Přílohy

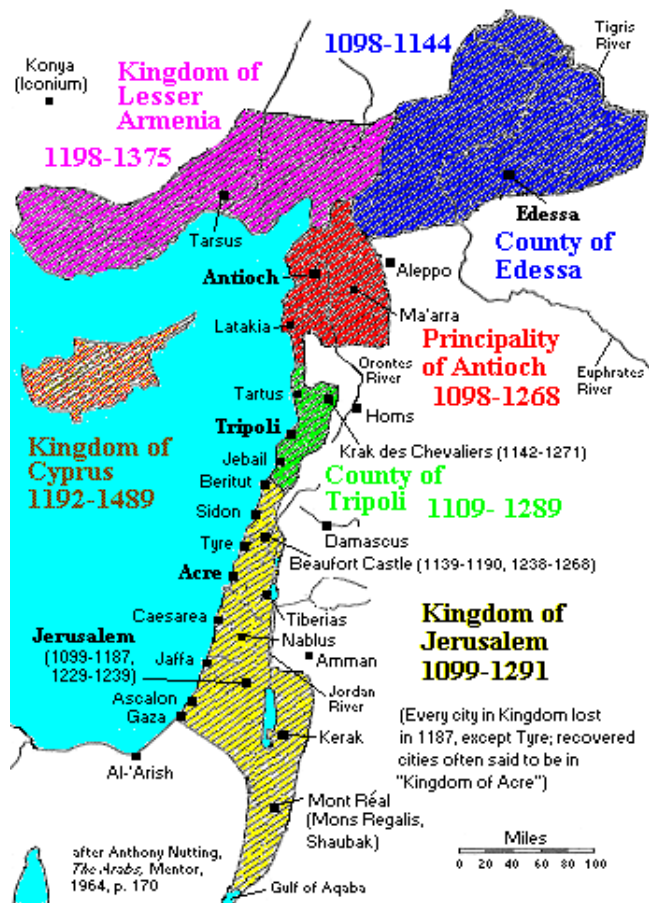
Obrázek 1. Seldžudská říše a asasínské državy kolem roku 1140.	52
Obrázek 2. Politické celky a etnické skupiny na Blízkém východě v polovině 12. Století	52
Obrázek 3. Mapa křižáckých států ve Svaté zemi.	53
Obrázek 4. Mapa asasínských a křižáckých hradů.	53
Obrázek 5. Ruiny hradu Alamút na skalním ostrohu v Íránu.	54
Obrázek 6. Citadela v Aleppu.	54
Obrázek 7. Hrad Masjáf.	54
Obrázek 8. Hrad Qadmús.	55
Obrázek 9. Ruiny hradu al-Kahf.	55
Obrázek 10. Hrad al-Khawabi.	55
Obrázek 11. Hassan-i-Sabbáh a Rašíd ad-Dín Sinán podle představ cestovatelů.	56
Obrázek 12. Saladín získává jeruzalémský kříž, Chronica Majora, Matthew Paris (ca. 1200–1259).	56
Obrázek 13 Král Richard I., 17. století.	56

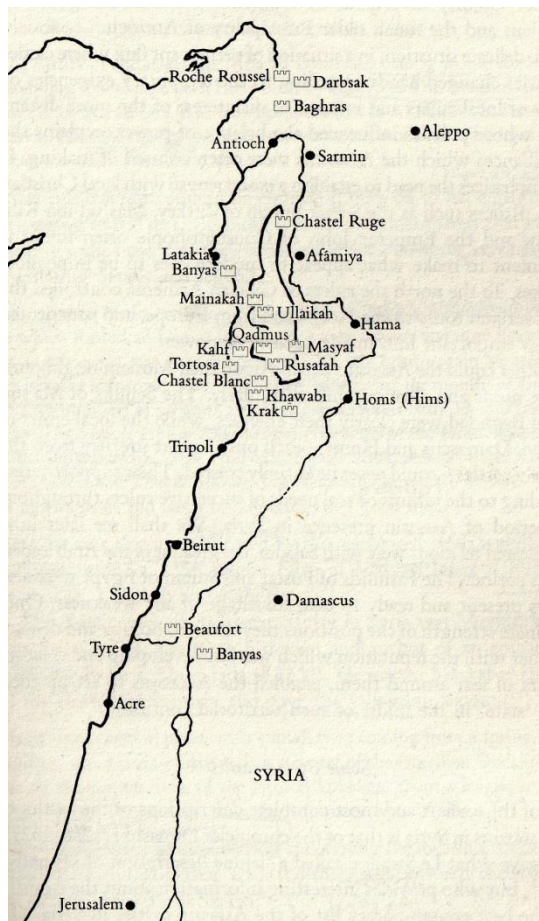
Obrázek 1. Seldžudská říše a asasínské državy kolem roku 1140.

Obrázek 2. Politické celky a etnické skupiny na Blízkém východě v polovině 12. Století

Obrázek 3. Mapa křižáckých států ve Svaté zemi.

Obrázek 4. Mapa asasínských a křižáckých hradů.

Obrázek 5. Ruiny hradu Alamút na skalním ostrohu v Íránu.

Obrázek 6. Citadela v Aleppu.

Obrázek 7. Hrad Masjáf.

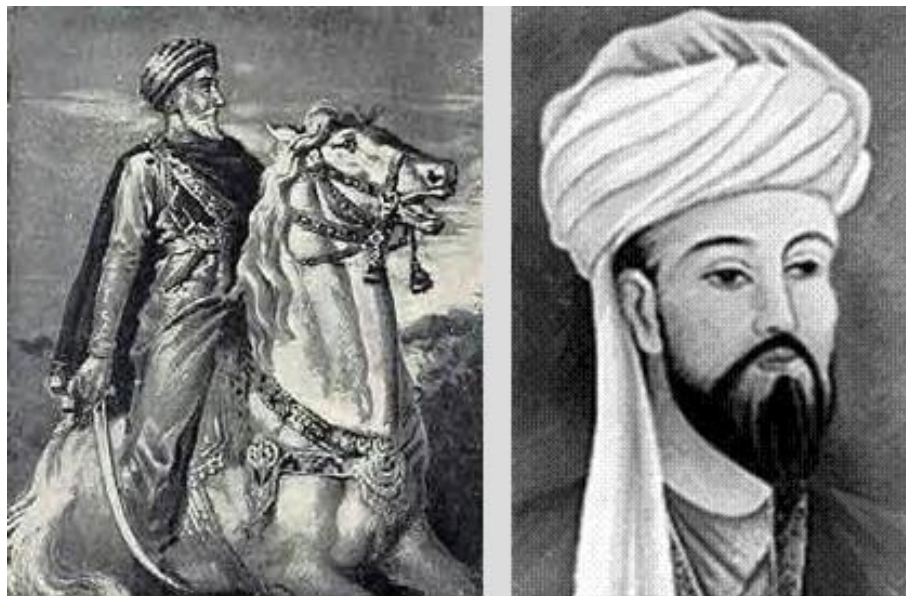
Obrázek 8. Hrad Qadmús.

Obrázek 9. Ruiny hradu al-Kahf.

Obrázek 10. Hrad al-Khawabi.

Obrázek 11. Hassan-i-Sabbáh a Rašíd ad-Dín Sinán podle představ cestovatelů.

Obrázek 12. Saladin získává jeruzalémský kříž, Chronica Majora, Matthew Paris (ca. 1200–1259).

Obrázek 13 Král Richard I., 17. století.